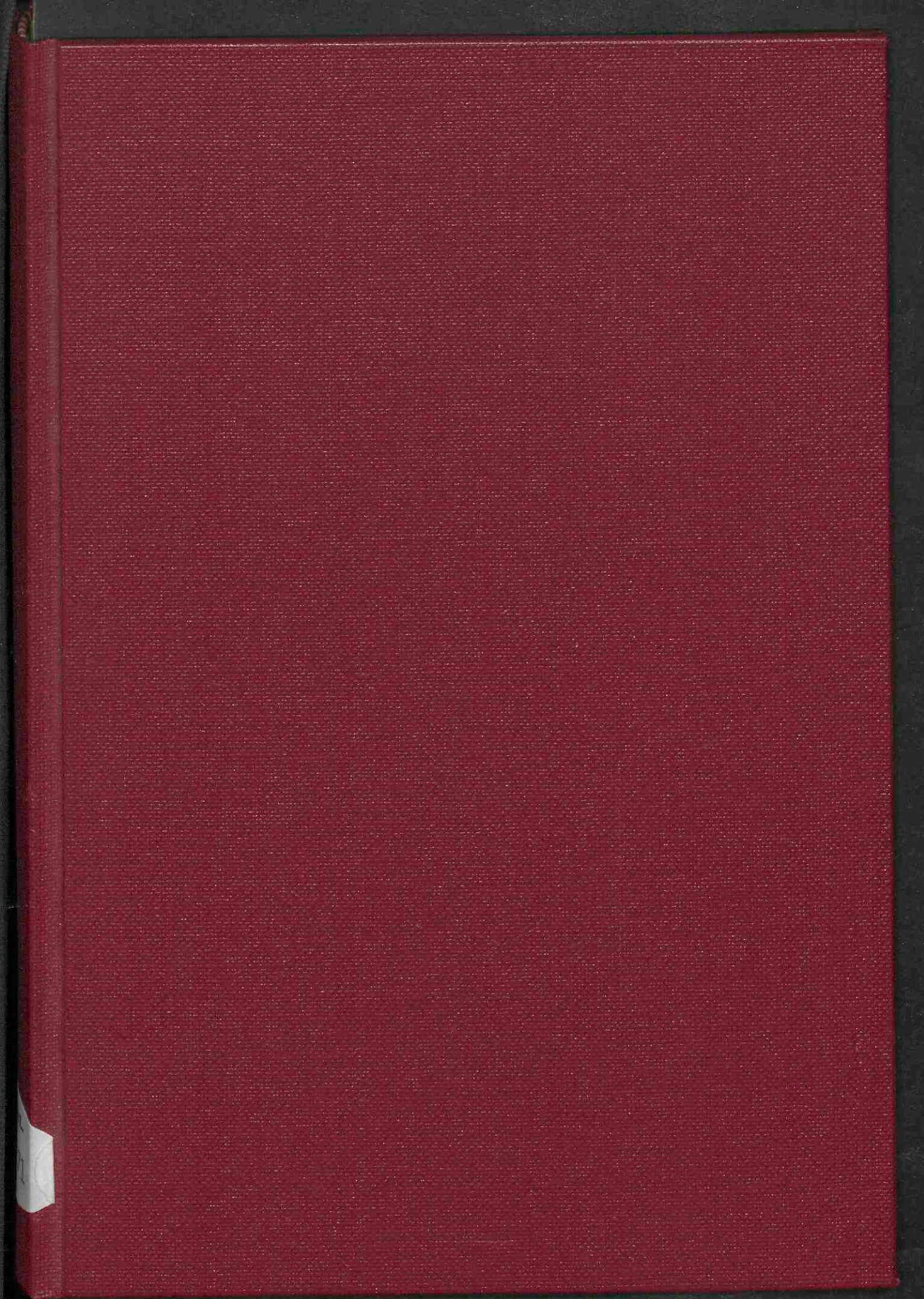

Beschouwinge der crimineele zaaken

<https://hdl.handle.net/1874/301757>

T/H 222-AMA

343.01 (691)

Strafrechtstheorien
Strafrechtsgeschie-
denis

wuu

Bibliotheek WILLEM POMPE INSTITUUT voor Strafrechtswetenschappen Utrecht	
13 SEP. 1983	
	325

8009/40

Bibliotheek
Willem Pompe Instituut
voor
Strafrechtswetenschappen
Utrecht

325

Eigendom van Prof. Pompe
Criminologisch Instituut
Utrecht.

Gen
H 222
H 222
BESCHOUWINGE

DER

CRIMINEELE ZAAKEN.

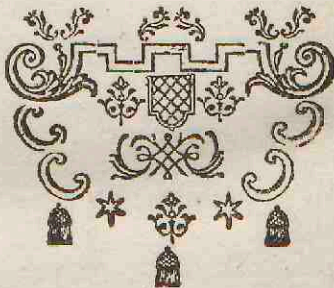
*Si, en soutenant les droits des hommes & de l'invincible
verité, je pouvois arracher à la tyrannie ou à l'igno-
rance quelqu'une de leurs victimes, les larmes & les be-
nedictions d'un seul innocent dans les transports de sa
joye me consoleroient du mépris du genre humain.*

BECCARIA *Traité des Delits & des Peines.*

Mr. A. Hogewijdt vandompelaar
D O O R

MR. JAN SAMUEL AMALRÿ,

Advocaat te Amsterdam.

Te AMSTERDAM,

By PETRUS CONRADI.

MDCCLXXVII.

325

RECEIVED

THE

COMMERCIAL BANK

OF THE CITY OF NEW YORK

AND

OF THE STATE OF NEW YORK

FOR DEPOSIT

IN FULL PAYMENT OF

THE ACCOUNT OF

THE

OF

AND

FOR

THE

OF

AND

FOR

THE

OF

AND

FOR

VOORREDEN.

Men bedriegt zig indien men verwacht dat in deze weinige bladzyden de stoffe, waar van zy gewagen, geheel uitgewerkt zal zyn. Veele gebreken van de crimineele Jurisprudentie van zelfs dat Land, voor 't welk alleen ik schryve, heb ik met stilzwynen voorby gegaan: en die geene, die men aangeroord zal vinden, heb ik in zo korte woorden doenlyk getragt af te handelen.

Het menschdom over de schendinge van zyne Rechten klagende, had een stem kragtiger dan de myne nodig. Dit erken ik; dit heb ik gevoeld, en egter heeft het myn pen niet weérhouden: om dat het geen ik my voorstel niet is eene zekere roem als Schryver te behaalen, maar veel eer, my

V O O R R E D E N .

*zelveu als Ingezeten of mensch beschouwend-
de, de pligten daar van te betragten.*

*Als men onder oude vooroordeelen zugt,
is de twyfelinge de eerste stap tot de verlig-
tinge; dien weg hebben alle kennissen geno-
men. Mogte het my nu gelukken die twyfe-
ling te weeg te brengen! ik zoude volkomen
te vreedem zyn: ik had myn doelwit bereikt.
Genoeg en kundigere handen zullen het
werk wel volmaaken. Geene zieken zyn be-
zwaarlyker te geneezen, dan die, hunne
kwaalen niet kennende of niet kennen wil-
lende, zig verbeelden gezond te zyn. Daar-
om heb ik my voornamentlyk toegelegt, om
het politicq lichaam een oog op deszelfs staat
te doen slaan. In hoe verre nu het geen ik
in 't algemeen ter neder heb gesteld op ons
Neérland toe te passen zy, heb ik aan den
Leezer overgelaaten te bepaalen. Het groot-
ste*

V O O R R E D E N .

ste genoeg , dat my overkomen kan , is , dat men my overtuige dat ik voor myn be- mind Vaderland onnuttighedens heb gezegt.

Twee dingen oordeel ik nodig vooraf te verklaaren. Den inborst van den mensch is zo verdorven , dat men bezwaarlyk goed te doen ongestraft mag onderneemen. Geen daad is zo zuiver , zo onzondig in deszelfs beweegreden , of daar bevinden zig altyd helsche tongen , die heur venyn daar over uitbraaken. Hierom dan protesteere ik solemneelyk , dat ik nergens in myn geheel geschrift eenig byzonder persoon beoog , en veel min dat ik zoude poogen eenige min-agting voor onze wetten aan myne landgenoten in te blaazen. Niets is verder uit myne gedagten : niets is strydiger met myne denkswyze. Wel is waar dat ik my hier en daar wat sterk uitlaat ; maar kan een stof

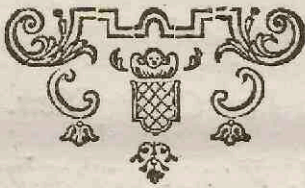
V O O R R E D E N .

van dien aart door een hart , dat maar eenigzints voelt , met eene koele onverschilligheid behandeld worden?

Voor het overige bid ik myne Lezeren , dat zy van dit Werkje niet dan in zynen geheelen saamenhang willen oordeelen , en de menigvuldige onvolmaaktheden , die zig daar in bevinden , uit aanmerking van myn oogmerk verschoonen. Ondertusfchen , zo het zelve eenig succes ontmoet , ben ik overtuigd dat het aan de waardigheid der stoffe , die ik bshandel , alleentlyk zal te wyten zyn. Maar ook in dat geval verwacht ik wel , dat ik eenige berispingen zal moeten ondergaan. Het is het noodlot van allen , die de Rechten der menschen willen verdedigen , onder de menschen zelve vervolgers te vinden. Dan daar in zal ik my getroosten en met BECCARIA zeggen: „ Gelukkig indien ik
„ de

VOORREDEN.

„ de geheime dankbetuigingen van de onbe-
„ kende en vreedzaame aanhangeren der
„ wysbegeerte en der reden mag verwer-
„ ven, en in hen die aangenaame huiyerin-
„ gen opwekken, waar mede de gevoelige
„ harten de stem van den verdediger der
„ Rechten van het menschdom beantwoor-
„ den”!

I N H O U D

D E R

H O O F D - D E E L E N .

C AP. I. <i>Behelzende eenige algemeene Grondstellingen.</i>	Pag. 1
—— II. <i>Van Rechtbanken.</i>	13
—— III. <i>Van de lyfstraffelyke Wetten en van de Criminalisten.</i>	22
—— IV. <i>Van Straffen.</i>	30
—— V. <i>Van arbitraire Straffen.</i>	41
—— VI. <i>Van Compositien.</i>	47
—— VII. <i>Van de bedieningen van den Advocaat van den Fiscus.</i>	53
—— VIII. <i>Van Daagingen in persoon, Apprehensien, Slaakingen en van Gevankenisfen.</i>	60
—— IX. <i>Van de Proceduures tegen de beschuldigde.</i>	73

B E-

BESCHOUWINGE

DER

CRIMINEELE ZAAKEN.

C A P. I.

*Behelzende eenige algemeene Grond-
stellingen.*

De wyze hand van den almachtigen Schep-
per van het Geheel-al heeft alle zyne leven-
hebbende fchepfelen met een onweêrftaan-
baar verlangen bezielt, om hun geluk te be-
vorderen. Dat kan geen gezond verftand
een enkel oogenblik in twyfel trekken; *est
enim infixum in ipsâ naturâ, comprehenditur
suis cujusque sensibus, sic, ut, contra
si quis dicere velit, non audiatur*, men
verleent geen gehoor aan die dit zoude wil-
len tegenspreken, zegt den welspreekenden
Wysgeer, welkers woorden (*in Lib. V. de
fin. bon. & mal.*) ik de myne maake. Dit
verlangen, deze drift (ik mag het zo noe-
men) is de eenige beweegreden van alle on-

ze handelingen; daarom verheerlyken wy het Opperwezen: daarom beminnen wy de deugd: daarom schuwen wy onze ontbinding: daarom vermyden wy, daarom doen wy alles wat wy of doen of vermyden. Maar wel byzonderlyk straalt deze alvermeesterende drift door, wanneer wy, ter bekominge van eenig grooter goed, een minder opofferen, of eenig leed ondergaan. De prys, die wy stellen op het geen wy bedoelen, duid aan van welke eene waarde deszelfs bezitting by ons is. Dog teffens is het ook baarblykelyk, dat wy moeten verstaan worden die prys zo laag gesteld te hebben, als de aart der zaake het toeliet: of, om zonder figuren te spreken, dat wy, ter verwerving van het voorwerp onzer wenschen, zo weinig van ons tegenwoordig geluk zullen hebben opgeofferd, en zo weinig leed zullen hebben willen ondergaan, als maar eenigfints mogelyk en met ons doelwit overeenkomstig was. Men passe deze onwrikbaare grondstellingen toe op de vereeniging der menschen in eene burgerlyke saemenleving: men toetse daar aan alle derzelve instel-

stellingen; en welhaast zal men ontdekken, welke gefetten billyk en welke wederrechtelyk zyn.

Voor dat eenige focieteit wezen had bekomen: voor dat de menschen, 't zy op haar zelve, 't zy in huisgefinnen verftrooid, op de oppervlakte der aarde woonende, aangezegt door innerlyke gevoelens, door het gezigt van hunne behoefkens en van hunne weerloosheid tegen het geweld van hun evenmensch en andere onderdeelen der fchepping genoodzaakt, zig in lichaamen hadden vereenigt, waaren zy alle gelyk; de eene konde op den anderen zig geen het geringfte voorrecht aanmaatigen. Zy hebben zig nu vereenigt. Maar heeft de eene aan den anderen afftand gedaan van eenig geluk, in dier voegen dat hy zig zoude te vreden gesteld hebben, dat die andere uit die te maaken burgerlyke maatschappy ten zynen nadeele meer vrugten zoude trekken? Die zulks zoude willen ftaande houden, moet eerst bewyzen, dat alle de Contractanten haar voordeel niet betragteden, of ten minften niet even fterk. Dog waar van het te-

gendeel waar zynde; dog waar zynde dat gelyke oorzaaken gelyke uitwerkingen moeten hebben, zo is het onbetwistbaar, dat alle onderdeelen van eene burgerlyke maatschappy, by deszelfs eerste oprechting, in eene volmaakte gelykheid waren. Ik meen niet dat daar geen opperhoofden, geen onderdaanen, geen onderscheid van staaten waren; maar al het vleijende van die voorrechten was blootlyk eene verzoeting voor de lasten, die die genen, welke zulke standen bekleedden, op zig namen. Maar, en dit is wat ik beoog, nimmer kan men, zonder de gezonde Rede en alle principien van het Recht der Natuur omver te werpen, beweerren, dat 'er leeden in eene civiele societeit kunnen zyn, die minder recht hebben als anderen op deszelfs bescherming, zo tegen uitheemsche vyanden als tegen magtiger of listiger medeburgers. Die uitdrukking van *homo vilis*, by de Criminalisten zo gemeen, is even zo roekeloos, als dezelve alle rechten en het duidelyk doelwit van de instelling der burgerlyke samenleving bestryd.

Een tweede gevolg uit de boven bygebrag-

bragte grondstellingen is, dat de voorwaarden, waar op de burgerlyke maatschappy is aangegaan, als zynde verzaakingen van rechten van ieder der zig verbindende leden, zo min nadeelig voor die leden zyn geweest als maar doenlyk was: dat is, in andere woorden, dat zy zig niet dan aan de ligtste straffen zullen hebben onderworpen, die dog teffens aan het oogmerk (de openbaare rust) beantwoorden. Hier uit ziet men dan, dat wreede en al te zwaare straffen, buiten dat zy uit andere hoofden kwaad en te verwerpen, ook zelfs op deze grond wederrechtelyk en een volmaakt geweld zyn. En men lette wel, dit ziet niet meer op de straffen zelve, als op de wyze, op dewelke die opgelegd en de daatelykheid der misdryven onderzocht worden. Het is even veel, waar in den Ingezeten word te kort gedaan; zo haast hy maar te kort gedaan word, schend men altyd het Recht.

Men kan ligtelyk, men moet veronderstellen, dat, indien de leden van eene reeds staande civiele societeit gewaar wierden, dat hunne instellingen hen nadeelig wierden, of

ten gemeenen nutte konden verbeterd worden, zy zulks niet zouden agterlaten. Maar nadien zy, met zig in een lichaam te vereenigen, de zorg van dat voornaam voorwerp aanbevolen hebben aan die geenen, die zy tot hunne Representanten hebben verkoren, en de physique onmogelykheid daar zynde, om in eene algemeene vergadering 't gemeen welzyn te kunnen overweegen, zo behoeft het slechts aangeroord te worden, het is overtollig te bewyzen, dat de eerste pligt van die Representanten is aan de wil en het vertrouwen hunner Aanstellersen te beantwoorden. En hebben de lyfstraffelyke wetten en manier van procedeeen wel het meeste invloed op het geluk of ongeluk van een volk? blykt het van zelfs, dat de eerste zorg van den Souverain zig daar over moet bezigen. Als Opperheer is hy dus daar toe verplicht uit kragte van het contract van societeit. Als mensch houd men hem voor oogen een schepsel en zyn gelyk en het meesterstuk der Natuur, waar aan een gelykenis van oorsprong en ontbinding, van volmaaktheden en van gebreken, van sterkte en

en behoefkens, waar aan de naauwste banden van broederschap hem verknogten, en tot welkers geluk of elende hy zo veel kan toebrengen. Maar is de Souverain een Christen? en kan men het wreekend zwaard van den Koning der Koningen voor zyn oogen laten schitteren.....? Welke wapenen.....! welke beweegredenen.....! Dog moet men dan niet verflagen staan? Kan men wel nalaaten zig met den menschliende BECCARIA te beklagen over de nog steeds duurende onregelmatigheid der crimineele proceduren? Zie hier zync eige woorden! *Tandis que beaucoup de préjugés se sont dissipés à la lumière de ce siècle, nous voyons qu'on ne s'est point occupé de réformer l'irregularité des procédures criminelles: partie de la Legislation aussi importante que négligée dans toute l'Europe (a).* Klaar zynde, dat al het Recht, dat de ge-
za-

(a) Het is schier niet nodig te waarschuwen, dat ik in dit geheel Hoofdstuk en op meer andere plaatsen geen byzonder land of volk beoog; ik stel blootlyk algemeene grondregelen; ik spreek in 't generaal. *Quare nemo mihi irascetur nisi qui velit prius de se confiteri.*

zamentlyke maatschappy op ieder deszelfs leden zig kan vermeeten, van hun-lieder gegeven toestemming afhangt, en daar door bepaald word, is het ook te gelyk duidelyk, dat het Recht van straffen op te leggen volstrekt geen ander oorsprong heeft, en dat de magt, die den Rechter is toevertrouwt, mede op dezelve gronden steund. Wat heeft men by de oprechting der burgerlyke maatschappy gedaan? Men heeft eenige weinige wetten gemaakt, als regulen, waar naa de leden hunne handelingen zouden inrichten. Men heeft een opperhoofd verkooren, en tot bewaarder der willen van alle de leden gesteld: verklaarende deze te zullen houden voor haar wil, wat door dat opperhoofd ten gemeen oirbaar zoude bepaald worden. Alle deze gepromulgeerde willen, zo wel de eerste als de laatste, zyn de voorwaarden, op welke de civiele societeit aangelegd is geworden. Daar in zyn, gelyk men ziet, twee partyen contractanten, (men verschoonne deze practicaale uitdrukking,) die, hoewel zeer verschillend in physique magt, egter een gelyk recht hebben. De eene is,
de

de geheele maatschappy uitgefonderd een lid ter eenre, de tweede is dat zelfde uitgefonderde lid ter andere zyde. En in deze betrekking hebben zy alle met allen gecontracteert. Maar om dat één van beide partyen in 't naekomen der gemaakte voorwaarden konde feilen, en dat geen van beiden door den aart zelve der zaake gefchikt was om de daatelykheid van deze overtreding te onderzoeken en te beflifen, hebben zy een derde wezen tot Rechter verkoozen, die door dezelve aart der zaake, en volgens alle gronden van het natuurlyk Recht, van hen beiden en verfchillend en onafhankelyk moet zyn, of hy is geen Rechter meer (*a*). De misdaadiger, die, met ketenen en befchuldigingen belaaden, voor den Rechter verfchynt, is zyn aanfteller zo wel als de focieteit, die wraak over de overtreding eifcht. De Rechter ontfangt zyn magt van beiden in gelyke portiën. Daar
aan

(*a*) Dat is, hy moet van ieder van hen in haar byzonder of alleen onafhankelyk zyn. Hy is aangefield door de faemenlopende willen van beiden, waar van de legislative magt bewaardfter is.

aan gedenken mogelyk weinigen van die de Rechterstoelen bekleeden. Dog dusdanig is inderdaad de oorsprong en de bepaaling van het ampt eenes Rechters: een ampt, 't welk alleen, indien 't naar behoren en overeenkomstig met deszelfs instelling waargenomen word, ons allen de vrugten van het gezellig leeven kan doen plukken; maar ook, 't welk daarentegen, wanneer het door Gods toorn en om de volkeren te straffen in onwaardige handen valt, ons leeven zo zeer verbitterd, dat wy het bywezen van de inwooneren der boschen en der wildernissen aan dat onzer gelyken zouden voordraagen, indien de vryheid van zodanig eene keuze ons altyd gelaaten wierd.

Hoe grooter dan, hoe gewigtiger de voorwerpen van het Rechter-ampt zyn, hoe omzigtiger den Rechter wezen moet, wanneer hy zyne nuttige, dog ontzachlyke magt oefend om deszelfs paalen te onderzoeken. Deze bepaaling, (wy hebben het reeds gezegd, en men kan het niet genoeg herhaalen,) deze bepaaling is de voorafgegaane wil van die geen en zelve, die geoordeeld

staat

staat te worden. Maar wel voornamentlyk moet den Rechter niet uit het oog verliezen dat hy een mensch is, dat is een zeer feilbaar weezen, welkers doorzigt zeer eng bepaald is, met veele kindsche vooroordeelen bezet, halfstarrig, aan caprices onderhevig, gemakkelyk om zig met den loop der denkwysen te laten medesleepen, niet ligt zyn eens geüit gevoelen intrekkend, onder de dwinglandy van de allersterkste en te gelyk dikwils schandelykste driften zigtend, dus bloot staande om de groffte mislagen door onkunde en de strafbaarste buitenspoorigheden uit boosheid te begaan. Zie daar het weezen, aan welkers oprechtheid en oordeel word toevertrouwd 't geen de societeit het dierbaarste heeft, deszelfs rust en voorspoed, 't geen de onderscheide leden het waardste schatten, de levens, eer en eigendommen en van hen zelven en van die geenen, die hen nog liever dan hen zelven zyn, met één woord, 't geen de Natuur het onschendbaarste kend! Het is voor zulk een Rechter, dat, met eene zwaare beschuldiging beladen, een Vader, een hoofd,
een

een steun van een talryk huisgezin verschy-
nen zal, welkers straf, te recht of te on-
recht opgelegd, zyn geheel geslagt in schan-
de en elende voor eeuwig zal dompelen, en
den staat van eene menigte onderdaanen, ja
mogelyk helden en beschermers berooven.
O Rechters! gebruikt het vreeslyk zwaard,
dat u ter handen is gesteld, niet dan al bec-
vende, en, om uw eigen wille, stel u niet
in het geval van rekenschap te moeten gee-
ven van onnozel vergooten bloed aan den
Opper-Rechter onzer allen, aan een alwee-
tend God, aan een God, die den schuldi-
gen nimmer voor onschuldig zal houden; aan
eenen ongelukkigen door u gerechtelyke
moord roekeloos om 't leeven gebragt; aan
mogelyk nog ongelukkiger, die door u van
een man, van een vader, van alle steun
wreedlyk ontroofd zynde, in die noodlottig-
ge omstandigheden vervallen zullen, om zig
aan de misdryven schuldig te maaken, waar
over gy die geenen, die hun onschuld be-
waarden, met in hun onderhoud te voor-
zien, t'onrecht gestraft zult hebben.

C A P. II.

Van Rechtbanken.

Om eenige order in onze betragtingen te houden, zullen wy een aanvang maaken met de Rechtbanken, en onderzoeken, of dezelve wel zodanig gemeenlyk zyn ingerigt, dat zy waarlyk *præsidia innocentiae* kunnen genoemd worden? Ten welken einde ik vooraf den Rechter in 't oeffenen van zyn ampt zal nagaan.

Twee dingen moet hoofdzaakelyk een Rechter in agt neemen, wanneer hy de daatelykheid van een voor zyn bank gebragt misdryf onderzoekt. 1. Of de aangebragte daad door eene kragt hebbende wet word verboden, en op welke straf? 2. Of de beschuldigde die daad heeft begaan, niet alleen *physice*, maar ook en wel voornamentlyk *moraliter* (a)? Wat is ten opzigte van het

(a) Deze Regul geeft daar omtrent de reeds aangehaalde BECCARIA, C. IV. *Dans le jugement de toute espece de delit, (zegt hy) le juge à un syllogisme ou raisonnement*

het eerste onderwerp (de kennis der lyfstraf-felyke wetten) de nodige kennis van een Rechter niet alreeds uitgestrekt! En die is egter verre de minste. Moet een misdaadiger aangetast of in persoon gedagvaard worden? Hier zyn wederom eene menigte stellige wetten in agt te neemen; deze wetten spreekken van halve preuven, van sterke en vehemente suspicien, en dezen verliezen of bekomen kragt na de qualiteit, goede naam, gegoedheid, enz. van den beklagde. Maar ongelukkig is by de meeste volkeren niets bepaaldelyk daaromtrent gestatueerd. Men moet hier *lege probabilitatis* schier altyd te werk gaan, en die probabilitait word aan *d'arbiterscheppe* van den Rechter gemeenlyk gelaaten. Hoe meer hy dan bloot staat om door een Advocaat van den Fiscus misleid te worden, hoe meer kunde, oprecht-
heid

à faire, dont la premiere proposition ou majeure est la loi générale; la mineure exprime l'action conforme ou contraire à la loi; la conséquence, l'absolution ou la peine de l'accusé. Si le juge de son chef ou forcé par le vice des loix fait un syllogisme de plus dans une affaire criminelle, tout devient incertitude & obscurité.

heid en standvastigheid in hem worden vereischt. Dan dit zyn nog maar de beginfelen van het ampt eenes crimineelen Rechters: het zyn ze ook maar van de zwaarigheden, die hem in het oeffenen van het zelve staan te ontmoeten. De aangebragte daad is door eene vigeerende wet verboden: de beklagde en gevangene ontkend daar aan schuldig te zyn: terwyl dit door den Advocaat van den Fiscus word beweerd. Aan welke kant de waarheid zy is het onderwerp van het onderzoek der Rechter, en volgens bevinding te vonnisen is zyn pligt. Dit onderzoek moet tweeledig zyn. Eerstelyk moet onderzocht worden, of de beklagde *physice* de daad heeft gepleegd; dat is, of hy in eigen persoon auteur daar van is? En hier komt te pas de leer van de preuves van presumtiën, van indiciën: en mischien is 'er geene uitgebreider stoffe in de geheele Rechtsgeleerdheid. En aan weerskanten worden bewyzen, presumtiën en waarschynlykheden bygebragt: de eene om de andere te ontzenuwen. Welke eene ervaarenheid in de Redenkonst, welke eene kunde, welke eene geoeffende kun-

kundigheid worden 'er in den Rechter dan niet vereischt, om de waarheid van de waarschynlyk opgedischte onwaarheid te onderscheiden! Welke eene omzigtigheid om zig door konstgreepen niet te laten misleiden! Welke eene bedaardheid en vermogen op zyn zelve, om de lofwaardige, en daarom juist te gevaarlyker haat tegen het kwaad niet aan den kwaaddoender te doen gevoelen!

Maar het is niet genoeg, dat de daad *physice* door den beschuldigde zy geperpetreerd; dezelve moet ook *imputabel*, hy moet ook *moraliter* auteur daar van zyn. En om van deze leer der imputatie een waar verstand te hebben, moet men den mensch bestudeerd hebben; men moet onderzocht hebben, in hoe verre zyne driften en ingeboore zwakheden hem meester van zyne zinnen laten, wil men weten welke daaden eigentlyk de zyne zyn (a). Men moet het Recht der Natuur

(a) De Historie-Schryver JOSEPHUS verhaalt ons in zyne *Joodsche Oudheden*, L. XVIII. C. IV. een geval, op deze plaats van eenige toepassing. Zeker Jongeling, *Mundus* genaamd, had een eerlyk Meisje, die *Paulina* heette, door bedrog onteerd: hy had Priesters tot bereiking van zyn

tuur doorgrond hebben : eene wetenschap even zo onbekend als deszelfs naam in ieders mond gevonden word. En om de beschreve Rechten aan te haalen, men moet de fraayste titel derzelve, die *ad legem aquilianam*, niet alleen kennen, maar ook verstaan, dat is de gronden der daar in bevatte decisiën begrypen. Het baat niet veel te weeten, wat ULPIANUS of PAPINIANUS zeggen, indien men niet weet waarom zy zo of zo gedecideerd hebben. Hoe zal men anders *argumento legis*, dat op dit onderwerp meer dan elders vereischt word, kunnen redeneeren?

Hebben nu die geene, die Europa's Rechterstoelen bekleeden, die be- gaafdheden, die ik in korte woorden geschetst heb, en welke, indien uitgebreid en rypelyk door een denkend wezen overwo- gen, meer dan een zouden affchrikken (a)?

Zyn

zyn oogmerk omgekogt. De zaak aan den dag zynde ge- komen, zyn door den Keizer TIBERIUS, die in 't begin van zyne regeering een voorbeeld voor alle Vorsten was, de Priesters tot het kruis verweezen, en den Jongman, aanzien de kragt van zyne liefde, die de oorzaak van zyn schuld was, met eene enkele ballingschap gestraft.

(a) *Minime consultum est homini vero Christiano ac ne*

B

ip-

Zyn zy ervaaren genoeg in de Rechten, om alle de positive lyfstraffelyke wetten te kennen? om te wecten welke geabrogeerd en welke nooit aangenomen en welke nog in kragt zyn? om die der preuves, getuigenissen, prefumtiën en indiciën te kennen? Zyn zy goede *Logici* genoeg, om uit de bygebragte bewyfen de waarheid van het geen te bewyfen staat te onderzoeken? Zyn zy te gelyk en Rechtsgeleerden en Philosophen genoeg, om de imputabiliteit van een daad te bepaalen? Mogelyk zal men antwoorden, de gezonde Reden is genoeg in het crimineele: die leert ons, welke daaden strafbaar zyn; wy kunnen niet dwaalen indien wy die volgen. Dat komt hier op uit: in de zaak van het allergrootst belang is de geringste bekwaamheid voldoende; maar gedenk,

ô

ipsum quidem decet, ut ad munera publica quæ de sanguine judicium habent sua sponte se ingerat, jusque vite ac necis in cives sibi tamquam omnium excellentissimo & Deo cuidam inter homines æquum existimet ac profiteatur. Nam certe quod Christus monet periculosum esse de aliis judicare, quia quale judicium in alios ferimus, tale nobis in paribus causis a Deo sit expectandum, omnino huc etiam pertinet.
 HUG. GROTIUS de Jure B. & P. Lib. II. C. 20. §. 16.

ô Rechters! dat gy uw Reden niet moogt volgen. Wy hebben u tot Uitvoerderen der Wetten en niet der gezonde Reden, veel min van 't geen u redelyk voorkomen zal, gemaakt. Waar toe dienen die wetten anders, indien gy ze kunt te buiten gaan? En hoe zult gy u aan dezelve houden, indien derzelve dispositie u onbekend is? En bovendien, alhoewel de Reden altyd het zelfde leert, het is 'er verre van daan, dat alle menschen over eene en dezelfde zaak zig dezelfde denkbeelden vormen: voornamentlyk over de kragten der bewyzen. Want nadien 'er geen twee menschen in de geheele wereld even gemakkelyk te overtuigen zyn, zo volgt daar uit, dat een daad by de eene Rechter voor volkomen bewezen, by eene andere stomper van begrip, hoofdiger of onweetender zynde, voor onbewezen zoude aangemerkt worden, en *vice versa*. Dat is een gebrek in den menschelyken aart, en daarom, en om dat men niets dan menschen heeft om Rechters van te maaken, is het eene wyze voorzieninge, dog de vrugt eener ongelukkige ondervindinge, dat men hen

de handen met wetten heeft gebonden. Het is even zo gelegen met de denkbeelden ten opzichte van de deugdzaamheid of boosheid van een daad, of ten minsten van derzelve graaden, als met betrekking tot de kragt en klaarheid van de bewyfen: die verschillen in ieder onderdeel der schepping.

'T is with our judgements as with our watches, none

Go just alike, yet each believes his own.

gelyk de vermaarde Engelsche Digter POPE zo oordeelkundig zegt (a). Liet men dus aan ieder Rechter de vryheid om zyne eige denkbeelden te volgen, alles wierd wanorde, onzekerheid en verwarring.

Dat men in handeldryvende Landen de Rechtbanken van Rechtsgeleerden en van
Koop-

(a) *Essay on Criticism*. V. 9. CAREL DE V. beezigde zig nae zyne abdicatie met het horologie-maaken. Deze Monarch, die schier de geheele wereld gedwongen had, konde geen twee uurwerken volmaakt gelyk doen gaan; hy besloot daar uit, dat het onmogelyk was twee menschen in alles eensgezind te doen denken. Het was te wenschen geweest dat hy dat wat vroeger hadde begreepen.

Kooplieden saamenftelt, is niet alleen goed, het is noodzaakelyk, voor zo verre het civiele betreft. Maar dat men die Kooplieden ook over het crimineele laat vonniffen, weet ik niet of wel zo heilzaam en zo voorzigtig zy, voornamentlyk wanneer de banken van Rechters zyn faamengefteld, die alle geheel en al in de Rechten onbedreeven zyn (a).

Maar indien 't geen ik tot hier toe gezegd heb in 't algemeen en in alle manieren van procedeeeren waar is? de *procesfus inquisitorii*, in Frankryk, Spanjen, Italiën en andere Landen zodanig in gebruik, dat byna alle crimineele zaaken door dezelve worden af-

(a) Na de Rechtspleeging, waar de daad door *Pairs* word onderzocht en het poinct van rechten, te weeten de difpofitie der wet, door Rechtsgeleerden word nitgesproken, behaagen my die conftitutiën het meest, waar een algemeen oppergerechtshof is, die uit oude en ervaaren Rechtsgeleerden beftaat, en welkers betrekkingen te algemeen zyn, dan dat het waarfchynlyk is dat zy door ongenegenheid jegens onderdeelen gedreeven zouden worden. Was het mifchien in die conftitutiën zelfs niet nog beter, indien daar meer dan één van die Gerechtshoven waren, en dat de beklagde de keus van zyn Rechter hadt? Het vonnis konde daarom altyd op de plaats van het begaane delict ter uitvoer gebragt worden.

afgedaan, brengen in een nog klaarder daglicht de noodzaakelykheid van niet dan de alerkundigste en bezadigdste Rechters over leeven en dood te laten vonnisen. Zulks blykt uit de ongelykheid van de attaque en van de verweering. En van die sententiën kan de Fiscus, die altyd wel word geraaden en verdedigd, aan een hooger Rechter appelleeren, daar tegen dit middel aan den in het geheel niet gedefendeerde beschuldigten aldaar word geweigerd. Welke tegenstrydigheden!

C A P. III.

Van de Lyfstraffelyke Wetten en van de Criminalisten.

Wy hebben de Edicten van Keizer KAREL en van PHILIPPUS DE TWEEDE en de volgende Placaaten van onze wettigere Overheden, die zyn in 't Neêrduitsch in onze handen; maar is dat genoeg? By voorbeeld, daar leeren wy de straf tegen een dief;

dief; maar willen wy weeten wat een dief is, dan moeten wy het in de Romeinsche Rechten gaan zoeken; daar leert ons dan PAULUS, l. 1 §. ult. *D. de Furtis. Furtum est contrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus, possessionisve: quod lege naturali prohibitum est admitttere*: boven welke definitie, in 92 wetten, waar uit die titul in de Pandecten bestaat, nog al eenige requisiten van dieften worden opgeteld. En zo is het met schier alle delicten gelegen. Nu is het zeker dat te weeten wat een misdryf is, zo wel een gedeelte der crimineele Rechtsgeleerdheid uitmaakt, als de kennis der op dat delict gestelde straf. Dog het eerste kan men uit de bronnen by geen mogelykheid weeten, 't en zy men de latynsche taal magtig zy. Voeg daar nog by, dat, wanncer onze wetten zwygen, de Rechter *de crimin en misdaaden moet punieeren ende straffen, na uitwysen van de geschreven* (dat de Roomsche betekend) *Rechten en Wetten* (Art. 57. *Ordonn. op de Crim. Just. Anni 1570.*) en inderdaad gaat men onze Placaaten naa, de

minste delicten zyn daar in uitdrukkelyk verboden: als valsche munt, hoogste magtschending enz., ja zelfs moord; deze en andere delicten worden daar in blootlyk als verboden behandeld. Maar hoe zal een Rechter staan kyken, als voor zyn bank beschuldigingen worden gebragt van *peculatus*, — *ambitus*, — *repetundarum*, — *de anona*, — *falsi*, — *de plagio*, — *solicitationis alienarum nuptiarum*, — *coetus illiciti*, — *abacti partus*, — *dardanariatus*, — *directariatus*, — *scopelismus*, — *concussionis*, — *prævaricationis*, — *termini moti*, — *stellionatus* &c. — misdaden, waar onder eenigen met de dood worden gestraft, en veelen in onze taal niet eens een naam hebben. En wat de wetten omtrent bewysen, presumtiën enz. betreft, die zyn mede in 't Latyn. Op 't stuk van de torture worden ook dikwyls wetten, die de Romeinen tegen haare slaaven (die by dat volk geen civiel perfoon en byna geen recht hadden) gemaakt hebben, op de vrye Neêrlanders toegepast. Eindelyk de geheele Doctrine van de imputatie is in 't Latyn, ten minsten

voor

voor zo verre dezelve kragt van wet heeft. Maar zyn alle die wetten in volle kragt? Immers van de bovengemelde Edicten van onze Spaanfche Heerfchers zyn eene menigte punten geabrogeerd, anderen nooit aangenomen geworden. Men heeft daarom Uitleggers van noden. Men heeft ze van noden zo wel om het recht verftand van die wetten te krygen, als van de Romeinfche: ook moet men by hen zoeken, welke van deze by ons kragt hebben, welke niet. Hier uit zyn dan eenige honderden fraaije *Commentaria* gefprooten: en deze *Commentaria* zyn meerendeels in 't Latyn: zyn ze het niet, blyven zy voor een gemeen Leezer al even onverftaanbaar. Men moet een juridicq en door ftudie geoeffend verftand hebben, wil men uit een over de Rechten handelend boek het geringfte nut voor zig trekken.

Nu wil ik gaerne gevraagd hebben, den Advocaat van den Fiscus fundeert zyne conclusie op eene geabrogeerde of niet te pafte komende wet; hoe zal een onbedreeve crimineele kunnen bybrengen, dat GROENE-

WEGEN dezelve buiten kragt te zyn aan-
toond? of dat C U J A C I U S in een hoek van
de eene of de andere pagina van een van zyn
elf folianten (a) eene andere uitlegging aan
dezelve geeft (b)? Men antwoord, de
Rechter zal *ex officio* aan het gebrekkige der
defensie suppleëeren. Ik onderstel dat zulks
geschied, (hoewel dan nog de stryd zeer on-
gelyk is) volgt daar uit, dat het altyd geschie-
den zal? Volgt daar uit, dat men altyd Rech-
ters ervaren en deugzaam genoeg zal heb-
ben, om te weten, wat het *officium judicis*
eigentlyk mede brengt, en om het zelve te
oeffenen? Dog dat zelfde geen plaats heb-
bende, wat dan? Is het dan wel onmoge-
lyk, dat een misdadiger gevonnist word op
een wet, waar van en den text en de uit-
leg-

(a) De Editie van Napels is in elf deelen in folio.

(b) By voorbeeld, een vader vervolgd den ontschaaker
van zyn dogter, vind ze saamen, en dood hem die zyn
huis onteert. DE GROOT zegd het is den vader geoor-
loofd (L. 3. C. 33. §. 9.) GROENEWEGEN zegt neen,
de L. 54 Cod. de Episc. & Cleric. is by ons niet in vi-
geur (ad dict. l. 54.) wien zal men gelooven? hier hoord
dan eenige diepere kundigheid toe, als een ongeoeffend
mensch doorgaande bezit, wil men tuschen die twee groo-
te mannen beslissen.

legginge zo wel aan den Rechter als aan den gerechte onbekend zyn? Het is een vreemd land, waar van zy de wegen, die 'er na toe leiden, niet eens weten. Gelukkig zoude een volk geroemd mogen worden, by wien de Rechten, de crimineele Rechten ten minsten geene weetenschap zoude zyn! en by 't welk de daar toe betrekking hebbende wetten in een getal klein genoeg zouden wezen, om gekend en verstaan te kunnen worden van alle die genen, die daar aan moeten gehoorzaamen! Zyn de stemmen der menschlievenheid der gezonde reden niet sterk genoeg? Verleen ten minsten gehoor aan die eener stellige wet! *De geheiligde wetten, die over de levens der menschen beschikkingen maaken, moeten van alle kunnen verstaan worden: op dat een ieder, van derzelve dispositie klaarlyk onderricht, zig van het verbodene afhoude en het geoorloofde betrage. Maar is daar mischien iets duisters in die wetten bevat? dan behoord zulks door de Keizerlyke interpretatie uitgelegt en de met onze menschlievenheid strydende hardheid der wetten veranderd te worden*

den (a). Zo spraken weleer de KK. VALENTINIANUS en MARTIANUS. De Hemel gaf, dat wy nooit eene andere wet dan deze uit de Romeinsche Rechten hadden overgenomen (b)!

Ik besluit met eene reflexie, die de beschouwinge der werelds-geschiedenissen my oplevert. In de voorlede Eeuwen, toen de Geestelyken, door den invloed, die het geloof, waar van zy bewaarders en uitleggers waren, hen op de gemoederen der leeken gaf, deze door eene geestelyke, dog teffens yzere roede regeerden, uitzogen en onderdruk-

(a) *Leges sacratissimæ, quæ constringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent ut universi præscripto earum manifestius cognito vel inhibita declinent vel permisfa sectentur. Si quid vero in iisdem legibus latum fortassis obscurius fuerit oportet id (ab) imperatoria interpretatione pateferi; duritiamque legum nostræ humanitati incongruam emendari. l 9. Cod. de LL. & Const. Princip.*

(b) De JONGE PRACTIZYN, die tegens den President SCHORER de pen heeft opgevat, wil altyd dat men op de principien van het Roomsche Recht van het zelve zal oordeelen. Nu geloof ik dat het een principium in het zelve is, dat de wetten verstaanbaar voor de onderdaanen moeten zyn, de aangehaalde l 9. leert het ten minsten; dus moeten wy, die ons in dat geval niet bevinden, of het Recht of deszelfs principium verwerpen.

drukten, bedienden zy zig van eene politie, die hen een tyd lang heeft gelukt, en nog by etlyke volkeren stand houd. Zy hielden de natiën in de duisternisfen: de gezetten van opperften Wetgever, de onvergelykelyke zedenlesfen van onzen Heiland, wierden hen niet toegediend dan door de mond van een Priester: de fakkell des geloofs was voor hen verduistert. Geen wonder dan dat zo veele dwaalingen, verkeerde begrippen en bygelovigheden zyn opgerezyn; maar vooral geen wonder (en hierom was het eigentlyk te doen) dat alles voor de geestelyke magt moest bukken! Men vergeeve my eene voor ons lichaam misfchien niet zeer honorabele toepasfing, maar gelyken eenige der practizyns niet al in veele opzigten de Roomschegezinde geestelykheid? Zoude het etlyke onder ons niet fpyten, dat het recht zodanig gefimplificeerd wierd, dat men ons konde misfen?

C A P. IV.

Van Straffen.

Hadden wy niet het voorbeeld van den Goddelyken Wetgever, wy zouden de doodstraffen bezwaarlyker kunnen rechtvaerdigen (a). Het Recht der Natuur verwerpt alle wraak: en wat is eene doodstraffe anders? Men meent de knoop ontwonden te hebben, als men zegt, die misdaadiger stelt zig ten opzigte van ons in de staat van natuur, en het natuurlyk Recht leert ons, dat wy

(a) Dog kunnen wy ons na de Mosaïsche wetten gedraagen? by de Hebreëen was iedere overtredinge eene verbrekinge van Gods gebod niet alleen, maar dat Volk was ook onder het onmiddelyk bestier en heerschappye van zyn Goddelyken wetgever. „*Among the Hebrews the Majestas imperii the Authority of Government, was in the first place to be consider'd in Jehovah himself as King of Israel*”, zegt MOSES LOWMAN *Disfert. on the civil Government of the Hebrews* (pag. mihi 254.) en diergelyke omstandigheden vinden tegenwoordig niet meer plaats. Men zoude mogelyk uit de Leer van onzen Zaligmaaker en uit zyne daaden, ook nog eenige argumenten tegen de Doodstraffen van het oude verbond kunnen trekken, maar zulks zoude ons te ver afleiden.

wy onzen vyand mogen dooden , als wy ons door geen ander middel tegen zyne aanflagen kunnen beveiligen. Ik erken het principium maar ontken de Confequentie, *ergo mag men een moordenaar op 't fchavot ter dood brengen.* Die door het recht der natuur toegelaate, ja gebode noodweer, waar in alle Rechten in faamen ftemmen, *vim enim vi repellere omnes leges omniaque jura permittunt*, heeft maar alleen plaats tuffchen onderdeelen, wanneer het eene mensch, door een ander geweldig aangerand, zyn goed, eer of leeven niet dan met het dooden van zyn aanvaller kan beveiligen. Maar kan eene focieteit, om de doodftraffen te verontfchuldigen, voorwenden, dat zy van een moordenaar te vreezen heeft, zo lang het leeven hem niet is ontroofd? Waar toe dienen dan gevankenisfen? waar toe ballingschappen? waar toe publike werken? „ Daar „ is geen booswigt”, zegt de vermaarde J. J. ROUSSEAU, (*Code des Nations, Liv. II. Ch. V.*) „ die men niet goed tot iets „ kan maaken. Men heeft geen recht om „ een mensch ter dood te brengen, zelfs

„ tot.

„ tot een voorbeeld voor andere , dan die
 „ men zonder gevaar niet kan behouden ”.
 En vertrouwt gy zo veel op uwe onfeilbaar-
 heid , gy zo eng bepaalde verstanden ! dat gy
 niet schroomt iemand een leed aan te doen ,
 dat gy , uwe dwaaling naderhand ontdekken-
 de , niet meer herstellen kunt ? Laat , ô zwak-
 ke menschen ! laat zulks over aan een alwe-
 tend God , aan een wezen dat niet feilen kan !

Als men het Recht van doodstraffen op
 te leggen op het Contract van societeit laat
 berusten , doet men redelyker , en men ver-
 valt in minder absurditeiten , men is 'er dog
 niet geheel vry van (a). Alleen moet
 men dan in het oog houden , dat die zo wel
 als eenige andere nooit dan tegen alle Rech-
 ten kunnen geoeffend worden aan iemand ,
 die om zyne physique gesteldheid , 't zy
 door jaaren als anderzints , niet in staat is ge-
 weest

(a) Men beschuldige my niet van my zelven tegen te
 spreken ! Als ik (pag. 8.) zeg , dat het recht van straffen
 op het contract van societeit steund , en hier , dat dezelve
 geen genoegzaame grond is voor dood straffen te rechtvaer-
 digen , beoogde ik daar die bestraffingen die met het Recht
 der Natuur over een te brengen zyn , en hier eene zulke die
 door dat Recht (volgens myne begrippen) afgekeurd schynt
 te worden.

weest om te kunnen consenteren, dan stel ik nog (t geen in lang niet bewezen is) dat een mensch de tot dat consent benodigde moreele magt ooit hebben kan. Dog is een mensch wel zo onbepaald meester over zyn leeven? Ik durve dit met geen ja beantwoorden.

Ik zoude myn oogmerk te buiten gaan, was het dat ik my breeder op dit onderwerp uitspreek (a). Om de meeste doodstraffen te mogen verwerpen is het genoeg dat ze onnodig zyn. Wat zal het dan wezen als men ziet dat andere straffen, die derzelver plaats hebben vervangen, van beter uitwerking zyn? dat die genoeg ja sterker en daaglyks van het kwaad affchrikken? dat de misdadigers doorgaands tot eene waare bekeering en betere gevoelens komen? dat eindelyk het werk van heure handen voor zo verre het kan toereiken, het aan de societeit toegebragte leed vergoed? Het voorbeeld van andere volkeren

(a) Die deze stoffe kort en bondig wil verhandelt zien, die leeze het 16^e. Hoofdstuk van de bekende Verhandeling van den MARQUIS BECCARIA.

ren (a) van eenen goeden uitslag gevolgd, toond ons, dat de wreedheid der straffen de sterkste teugel niet is voor gedetermineerde kwaaddoenders. Diergelyke menschen vreezen de dood oneindig minder, dan een staat, waar in zy aan haar zelve en met hun gewisfen alleen zouden gelaaten worden. Deze straf heeft dat nog, dat ze veel harder schynt aan een toefchouwer, dan ze den Patient inderdaad valt. Het tegendeel heeft plaats in doodstraffen: die de zeden ook merklyk wreeder maaken, en dus byna zo veel aan d'eene kant verharden, als zy aan d'andere afschrikken. Ik zoude B E C C A R I A verzwakken, indien ik hem vertaalde: men hoore dezen menschlievenden Schryver zelve zyne redenen tegen de doodstraffen besluitende! *Je sens que la voix d'un*

(a) Rusland; alwaar de doodstraf zeer spaarzaam word geoeffend. In Engeland is de straf van hard-werk wel niet in de plaats van de doodstraf, maar in die van banning na de Colonien gekomen. Dog men merkt op, dat zedert dat dit middel is ingevoerd, meerder sententien van doodstraffen in verwijfingen tot publike werken door Koninglyke genade worden verandert, dan voorheen in die van overzendinge pleegde te geschieden.

d'un philosophe est trop foible pour s'élever au-dessus du tumulte & des cris de tant d'hommes asservis aux préjugés d'une coutume aveugle. Mais le petit nombre de sages repandus sur la terre m'entendront & me repondront du fond de leur cœur. Et si cette verité que tant d'obstacles éloignent des princes, malgré eux, peut parvenir jusqu'à leur trône qu'ils sachent qu'elle y arrive avec les vœux secrets de tous les hommes. Que le Souverain qui l'accueillera sache que sa gloire effacera celle des conquérans, & que l'équitable postérité placera ses pacifiques trophées au-dessus de ceux des Titus, des Antonins & des Trajans.

Maar indien men zonder eenig aanschouw op de misdaden te neemen en in 't algemeen de doodstraffen kan veroordeelen, wat zal het zyn als men vind, dat de zo nodig vereischte evenredigheid tusfchen het delict en de straf uit het oog is verlooren? Het strekt my intusfchen tot genoegen te mogen zien, dat de wetten van myn Vaderland redelyker en menschelyker ten dezen opzigte zyn, dan die van eenige andere volkeren. Ik wil niet besliffen,

ik laat aan anderen ter overweeging over, of diefstallen meermaalen herhaald, of eene zomtyds zo ligte breeking van een fluiting binnen 's huis, of een diefte van een beest uit een weide en diergelyke meer, zwaare misdryven genoeg zyn, om met billykheid eene zo zwaare straf als de dood van den schuldigen te verdienen (a)? Ik behoef myne gevoelens niet te uiten; men kan die ligtelyk opmaaken.

*Ponderibus modulisque suis ratio utitur,
ac res*

Ut quæque est ita suppliciiis delicta coercent.

HORATIUS *Satyr. lib. II. Sat. 3. (b).*

Het

(a) Volgens de beschreve Rechten word een die uit de Gevankenis breekt met de dood gestraft, *ut probat A. MATTHÆUS de crim. L. 47 Tit. ult. C. 4.* Niets dog is strydiger met de wet der natuur, die ieder mensch oplegt zyn Leven en leden te beveiligen.

(b) *La puissance des loix depend encore plus de leur propre sagesse que de la sévérité de leurs Ministres — En effet, la première des loix est de respecter les loix: la rigueur des châtimens n'est qu'une vaine ressource imaginée*
par

Het is waar men moet het kwaad straffen: maar alles heeft zyne paalen, en nadien de straffen niet anders als het uiterste middel zyn, moeten zy niet opgelegd worden, dan wanneer de grootste waakzaamheid is aangewend, om de menschen van het kwaad te houden, en om hen de gelegenheden daar toe te benemen. En dit zal door eene exacte police het allerzekerst te weeg worden gebragt. „ Een gehoorzaamde zot”, zegt ROUSSEAU, „ kan zo wel als een ander „ de misdaden straffen; de waare Staatsman „ weet ze voor te komen” (a). Eene geringe straf, maar die men bewust is, niet te kunnen ontgaan, zal meer afschrikken dan de

par de petits esprits pour substituer la terreur a ce respect qu'ils ne peuvent obtenir. On a toujours remarqué que les pays ou les supplices sont les plus terribles, sont aussi ceux ou ils sont les plus fréquens; desorte que la cruauté des peines ne marque guere que la multitude des infracteurs, & qu'en punissant tout avec la même severité, l'on force les coupables a commettre des crimes pour échapper a la punition de leurs fautes. J. J. ROUSSEAU discours sur l'Economie politique.

(a) *Non minus Principi turpia sunt multa supplicia, quam medico multa funera. SENECA Lib. I. de Clementia cap. 24.*

de uitgezogtste pynigingen, wanneer de daader zig de straffeloosheid maar als mogelyk kan voorstellen (a). Hy verbeeld zig, of liever zyne driften doen hem gelooven, dat hy zyne maatregelen zo wel zal hebben genomen, dat hy nooit ontdekt zal worden. En eens in dat denkbeeld zynde, kreunt hy zig weinig aan de bovenmaatige wreedheid der straf.

Het kwaad moet voorgekomen worden niet alleen voor de veiligheid dier geenen die beledigt worden, dan zoude men mogelyk alle middelen als onverschillig kunnen aanmerken, maar ook om de wille van die geenen, die beledigers zouden kunnen worden: die, zo wel als andere, leden van de societeit zyn, en aan wien men geen gelegenheid of Recht moet geeven, om de onagtzaamheid dier geenen, die over heu-
re

(a) *Il ne faut point mener les hommes par les voyes extrêmes on doit être ménager des moyens que la Nature nous donne pour les conduire. Qu'on examine les causes de tous les relâchements on verra qu'elle vient de l'impunité des crimes, & non pas de la moderation des peines. MONTESQUIEU Esprit des Loix. Liv. VI. Ch. 12.*

re zeden moesten waaken, van hunne misdryven te beschuldigen.

Eer ik van dit Hoofdstuk aftappe, zal ik nog een enkel woord over de straffen in geld aanmerken. By het eerste opslag ziet men hoe ongerymd het is, dat men de vryheid om de wetten te mogen overtreden, voor een weinig geld kan bekomen. Men neemt de agtbaarheid voor de onschendbaare wetten ten eenemaal weg, als men derzelve ontheiliging op prys stelt. Dit leert de gezonde Reden; dit bevestigt de ondervinding. Deze wys van bestraffing doet ook de gelykheid verdwynen, die wy gezegd hebben (a), voor alle societeit plaats gehad te hebben, en dezelve eigen te zyn. Want de zelfde somme te misfen, is voor een ryk man niets, en veel voor een arm man; ja kan hem dikwerf met zyn geheel huisgezin in onherstelbaare elende dompelen. En om de maat te vullen, komt eene op de wetten van sommige volkeren misfchien al te wel gegronde regul der Criminalisten nog te hulp, *si non*
ha-

(a) Pag. 3 en 4.

habet in aere luat in pelle: om dat een ongelukkigigen arm is, moet hy het op zyn rug betaalen. Dit heb ik wel hooren verdedigen. Men zeide, zodanige menschen hebben geen naam te verliezen; een schavotteering vermindert haar aanzien niet onder heur gelyken. Ik geloof, ik ben verzekerd, dat dit laatste zeer gratis word gezegd: men kan ligt begrypen, dat een ieder, hoe gering hy is, altyd dog den ommeegang met eenen geschavotteerden zal vermyden. En in allen geval is eene lichaamlyke straf niet altyd een weezentlyk leed? Kan het misfen van eenige overtollige penningen daar tegen opgewogen worden? Maar, men heeft het reeds voor my gezegd, en eene geringe oplettenheid zal het doen zien, de menschelyke wetten bevoordeelen gemeenlyk den magtigen boven den zwakkeren, daar derzelve doelwit en uitwerking juist anders om behoorden te zyn.

De laatste verschanfing dier genen, die ik bestryde, is, dat het nog erger, nog ongelijker zoude zyn, indien geene straffen voor geld af te koopen waren: want, zeggen zy,
eene

eene schavotteering is voor een man van aanzien en rang eene oneindige grooter straf dan voor een gemeen man, en waarom zoude deze meerder voorrecht dan gene hebben? Ik antwoorde met een vaars van JUVENALIS, (*Sat. VIII. v. 140.*)

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat,
habetur.*

C A P. V.

Van arbitraire Straffen.

Ik bemerk dat daar twee soorten van *arbitraire* zyn, die beide, dog d'eene meer d'andere minder, door de gezonde Reden en het Recht der Natuur veroordeeld worden. Zy verschillen alleen in graad van ongerymdheid. De eene heeft plaats uit kragt van de wetten van veele Natiën, wanneer, na de meer of min verzwaarende omstandigheden, het begaane delict zwaarder of lichter word gestraft. Dan nadien werklyk de zondigheid van een daad door de omstandig-

heden zeer vermeerderen of verminderen kan, is aan dit soort van *arbitraire* nog al een glimp te geeven. Dog welhaast vervalt dit argument, als men let dat het tegen de eigenschap van het ampt eenes Rechters stryd, dat hy onbepaald zy in het opleggen der straffen. Een Rechter heeft alleen maar magt uit hoofde van de wet: en een wet, die een straf laat aan het *arbitraire* van den Rechter, kan bezwaarlyk een wet heeten. Hoe zal een onderdaan kunnen bereekenen alle de nadeelige gevolgen, die hem over 't hoofd hangen, als hy zig van eene voorgefelde daad niet onthoud? Het maakt een Wetgeever van den Rechter. Daar is egter nog meer: niets is mogelyk geschikter om den deur aan tyranny en ongerechtigheden te openen, om dat (wy hebben het reeds te vooren aangehaald) niets meer verschillend is dan de denkbeelden, die de menschen zig vormen over de strafbaarheid van een daad (a). En over het algemeen was het

(a) *Chaque homme a la maniere de voir qui lui est particuliere & un même homme en differents tems voit differemment les mêmes objets.* BECCARIA traité des delits &c.

het een minder kwaad, als men den Rechter belette van ooit een jota buiten den letter der wet te gaan (a). In etlyke weinige voorvallen zoude daar eenige hardigheid uit voortvloeijen, waar tegen in alle den pas aan alle onderdrukkingen ten eenenmaale zoude afgesneden worden.

Maar het tweede soort van *arbitraire* is door geen schyn zelfs van reden te verdedigen. Het zelve bestaat hier in: dat een misdaad niet volkomen beweezen, dog waarschynlyk zynde, den beschuldigden eene mindere dan de bepaalde straf onder den naam van *extraordinaire* word opgelegd. Dat dit in de practyk by veelen is gereciperd, is bekend: dog het is even zeker, dat het tegen alle gronden van natuurlyk recht

(a) Het 68. Art. van de Criminele ordonnantie beveelt het. Men hoore de beschreeve Rechten! *ut Papinianus respondit facti quidem quæstio est judicantis; pœnæ vera persecutio non ejus voluntati mandatur, sed legis auctoritati reservatur. L. 1. §. 4. D ad SCtum Turpil.*

Les juges de la nation ne sont que la bouche qui prononce les paroles de la loi, des êtres inanimés qui n'en peuvent moderer ni la force ni la rigueur, zegt MONTESQUIEU, Liv. XI. Ch. 6.

recht en æquiteit rechte draads aanloopt. Dog wat is de oorzaak van deze dwaaling (a)? Ik meen dat die spruitende is uit eene al te groote yver, om de misdryven tog en vooral niet onbestraft te laten, waar sommige Rechters door gedreven worden. Yver die des te gevaarlyker in zyne uitwerkingen is, dat de beweegrede hen lofwaardiger en hun pligt te weezen toefchynt. Dit kan ons tot een les strekken, dat wy een onderwerp aan alle kanten moeten beproeven, willen wy een gepast besluit neemen: dog hoe weinige menschen doen het? Men beschouwt een zaak maar uit één oogpunt, en men mist juist dat geene dat men bedoelde: gelyk in dit geval, om ongerechtigheden te keer te gaan, maakt men zig aan de allergrootste en schaadelykste schuldig. De hand die straft word door de straf zelve het strafbaarste. Was het in allen geval niet voorzigtiger, niet menschelyker, volgens het uitdrukke-
lyk

(a) Misschien zal men zig, voor zo verre ons betreft, op het 41 art. van den *Styl van Proced.* beroepen, dog konde aan het zelve gene betere uitlegging gegeven worden?

lyk voorschrift eener wet (*l. 5. in pr. D. de pænis*) den schuldigen vry te laten, dan den onschuldigen te vonnisfen?

Een iegelyk word voor onschuldig gehouden, tot het tegendeel beweezen zy. Deze regul, die het natuurlyk oordeel heeft gedictoord, word door eene positive wet (*a*) bevestigt. Aan de andere kant niets is dan 't geen in alle deelen volmaakt is, *nisi quod omnibus partibus absolutum est.* Een bewys is geen bewys, zo lang die niet alle de vereischens van een bewys heeft. Zo lang dan de opgelegde daad niet door een volleedig en volmaakt bewys gepleegd te zyn is betoond, zo lang is de beschuldigde niet overtuigd, zo lang moet hy volgens wet en reden voor onschuldig worden gehouden, en alle straf, aan zodanig eenen geoeffend, verdiend den naam van een gerechtelyk geweld.

Veel-

(*a*) Te weeten van het geestlyk Recht alwaar INNOCENTIUS III, *c. ult. de præsumptionibus* rescribeert *presumitur idoneus: nisi aliud in contrarium ostendatur. Adde c. 1 de scrutinio.* Dezelfde leer kan ook uit verscheide wetten der beschreeve Rechten getrokken worden.

Veeltyds vind men delicten van een minder foort verboden op *arbitraire correctie*, op *pœne* van *arbitrairlyk te zullen worden gestraft*. Ik zal my niet inlaaten in een onderzoek, of zodanig een verbod met de principien van het aangebooren recht en met de gronden van het contract van societeit overeen komt? Ik zal alleen maar aanmerken dat een Rechter daar door te veel magt verkrygt, en dat die magt my ftrydig toefchynt met zyn ampt. Immers kan hy uit kragte van deze clausule een gestelde geldboete tot een lyfftraffe extendeeren. Zo leeren ten minsten de Rechtsgeleerden. En in zwaardere delicten, by voorbeeld openbreeken van gevankenisfen van buiten, heeft ook arbitraire straf plaats. VOET *ad tit. D. de Cust. & exhib. reorum*. De bewoordingen zelfs klinken niet wel in eene vrye staat (a), in dewelke geen ingezetenen aan iets arbitrairs, dat is, iets onzekers en van de

(a) Onder het bewind van CATHERINE DE MEDICIS, leefde de geleerde Staatsdienaar PIBRAC die man heeft

de zomtyds zo dwaalende begrippen van een ander afhankelijk, onderworpen kan zyn. Is het raisonnement niet overtuigend genoeg? Ik beroep my op de ondervinding. In de Britsche Eilanden kent men geen *arbitrair* onder geene benaaminge of gedaante, en dat is de crimineele Proceduure die geheel Europa tot een voorbeeld word aangehaald!

C A P. VI.

Van Compositien.

Alle Compositie over een delict, hoe genaamd, is of een gebrek op zig zelve, of een

heeft zig de ongenade van het Hof op den hals gehaald met deze vaarsen, die in zyne werken te vinden zyn:

Je hais ces mots de puissance absolue,

De plein pouvoir, de propre mouvement:

Aux saints decrets ils ont premierement

Puis a nos loix la puissance tolue.

Wy leven in een vry land, en dus kan ik zonder een diergelyk lot te dugten, gerust de gevoelens van myn hart uiten, en zeggen, ik haat dat woord **ARBITRAIRE**.

een teken van een gebrek in de wet, die de straf bepaald. Want is de gestelde straf bilyk, dan is de compositie een groot gebrek, nadien eene zig aan de verbode daad schuldig gemaakt hebbende, tot smaad der wetten, de straf zo niet geheel immers grootendeels ontgaat. Maar is de compositie nodig om de straf binnen de paalen van de reden en tot eene zekere evenredigheid met de misdryven te brengen? dan duid die noodzaakelyk het gebrek der wetten aan. Deze wys van bestraffinge neemt ook alle gelykheid weg. Een schatryk man voelt het minder; een die vrienden heeft, zal die het mogelijk niet voor minder afmaaken, en een die vyanden heeft, daar tegen, by die gevallen, zonder medelyden behandeld worden? Dat konde men dog geen recht administreeeren heeten. Niemand durft tegenswoordig meer de geheime straffen verdedigen (a). De societeit vordert de publiciteit van de bestraffingen, op dat die tot affchrikking van andere

(a) Daarom hebben geheime geesfel-palen &c. die ik in sommige landen wel heb gezien, my altyd gestooten.

dereu mogen dienen, en deze voorbeelden gaan voor de societeit verlooren.

Het is buiten tegenspraak, dat, indien de misbruiken en knevelaryen, die door de aart der zaake in het composeeren kunnen insluipen, ongelukkig ooit plaats komen te hebben (waar voor ons de Hemel behoede) men dan de heilzaame wetten van den Souverain aan d'eene kant straffeloos overtreede en ongewraakt aan d'andere door die ze moesten bewaaken zal zien, dan zal men arbitraire en vacilleerende straffen, en mogelyk de onschuldige onbedreevenheid het slag-offer van list en geldzugt zien. Dan zal men moeten zeggen met OVIDIUS

*Sic reus ille fere est, de quo victoria lucro
Esse potest: inopis vindice facta carent.*

Gelukkig dan onze nakomelingen, indien de aloudheid der wangebruiken geene zekere agtbaarheid daar over spreide, die hen op de schaadelyke gevolgen de oogen doe sluiten. Het zoude maar een voorbeeld te meer zyn onder de ontallyken die de wereld-geschie-

denisfen opleveren , dat niets zo ongerymd , zo nadeelig is , of den mensch kan zig 'er mede bevredigen : en dat dwaalingen , die de opvolginge der tyden moest te regt brengen , juist daar door niet zelden vereeuwigd worden.

Om tot ons zelve te komen. Nadien de voorzeyde compositien mogen occasie gegeven hebben , niet alleenlyken tot misdaad ende delicten , maar ook somtijden tot concussien , soo die simpele ende bevreesde luyden (hoewel sy innocent ende onnosel waren) poogden af te kopen die vexatien ende quellingen van de straffte , geweldigste ende doortrokken Officiers , om in Regte niet betrokken nog gemolesteert te worden : Andere onbevreesde ende onbeschaamde Delinquanten misdeeden ende misbruikten te stoutelyker , denkende dat al 't zelfde met gelde afgekogt ende geredimeert zoude mogen worden sonder Lyf-straf , ja sonder eenige smette van hun reputatie , mids dat die delicten ende misdaden niet altyd ter kennissen en quamen , zo heeft onze Wetgever , welkers merkwaardige woorden (in het 13de Art. van

van de *crimineele Ordonnantie* bevat) ik aanhaale, de compositiën generaalyk geaboleerd, en daar tegens geboden, dat alle delicten en breuken tot kennis van den Rechter zouden gebragt worden. Keizer KAREL de V. had de Compositien alleenlyk over simple doodslagen toegelaaten. Dus vind ik by ons geene wet, die Compositien over breuken of delicten authoriseert. Men lette wel, simple doodslagen, aldus, in tegenstelling van gequalificeerde genoemd, waaren van dien aart, dat zy, als aan *casui fortuito* of *culpæ* te wyten, geen waar delict konde zyn: *nullum citra delum verum est delictum*. In het 9^e. Art. van de *Instructie van den Hove* worden wel de compositien over eenige aldaar opgetelde grove misdaden verboden, dog ik geloof niet dat alhier het *argumentum a contrario* gelden kan, *ergo* mag men over mindere feiten en breuken compositieeren. De Costume heeft nogtans zulks ingevoerd, en wel voornamentlyk in frauden en contraventien in zaaken van gemeene middelen. Egter in allen gevallen, geen Compositie mag geschieden zonder decreet

van den Rechter; door dezen moet alvorens de zaak composibel worden verklaart. Men antwoorde my: heeft zulks altyd, heeft zulks bynae wel ooit plaats....? Volgt de approbatie van den Rechter niet meestentids de compositie, daar deze deszelfs decreet moest volgen...? En word de maat der straf niet door die genen die party en geïnteresseerde party is eenigermaate bepaald...? Ik wil dit alles niet beantwoorden.

Men klaagt onder de menschen doorgaande dat middelen, magt en aanzien veeltyds de schuldige het zwaard van Rechtvaardigheid doen ontglippen, maar hier ten minsten houden deze klagten op, hier is het juist anders om gelegen. Zo al klagten my verschoonlyk voorkomen (schoon ik vertrouw dat zy door de ondervinding worden wederlegt) zouden het die zyn over de strafloosheid van zekere delinquanten, als overspeelers en diergelyke van eene laage classe,

Qui modo nil quare percutiantur habent.

Verdiene dan de zeden van deze lieden
geen

geen aandagt? hebben zy ook geen ziel te verliezen?

Mag ik overal gaan componeeren? E. D. VAN ZURK in zyn *Codice Batavo tit. Delicten*, verhaald een geval van zeker Briel's pagter die aldaar gedelinqueerd hebbende, te Dort ging over dat delict componeeren; maar als dat doorgaat zal dan natuurlyker wys die Baillieuw die het gemakkelykst is de meeste neering niet krygen? en zullen dan door de concurrentie de compositien niet daalen? Dat zoude cenigzints nae de Aflaaten der Roomsgezinden gelyken. Welke eene deur voor strafloosheid!

C A P. VII.

*Van de bedieningen van den Advocaat
van den Fiscus.*

Myn voorneemen is niet my in een lang onderzoek in te laten, of een publike beschuldiger meer voordeel dan nadeel toebrenge? Dit moet egter, voor zo verre ons

aangaat gezegt worden; den Hollander is zagt en medelydend van aart, en niet zeer gefchaapen om zig aanbrenger en beschuldiger te maaken, gelyk het zoude moeten zyn indien ieder, die 't aan zoude gaan, 't vervolgen van de misdaad op zig zoude moeten nemen. Dan nadien deze eene verkeerde delicatesfe is, eene zwakheid in vrouwen en kinderen te vergeven (a), dog een waar ingezeten onwaardig en onbetamelyk, komt het my niet onmogelyk voor dezelve te overwinnen, als men de gemeente eens zoude overtuigd hebben van de noodzaakelykheid van, door 't vervolgen van 't hen in hun byzonder aangedaane leed, de algemeene rust te bewaaren; en boven al wanneer daar

(a) *Anus & mulierculæ sunt, quæ lacrimis nocentissimum moventur, quæ si liceret, carcerem effringerent.* SENECA *de Clementia* L. II. C. V. Wanneer ik hier de aanbrengers aanmoedig, beoog ik dezulke die zig durven noemen en des noods party stellen: want geheime delateurs en die begeeren dat heur naam worde gefecreteerd veragt en verfoey ik uit het grond van myn hart. Ook leeren ons de Jaarboeken van alle volkeren, dat de vermenigvuldiging van dat gespuis een allerzekerst teken van een tyrannique en zwakke regeering is.

daar eene juiste evenredigheid tusfen de overtreding en de vergelding by de wetten in agt zal zyn genomen: zonder dat is alles te vergeefs: de natuur zal altyd de sterkste zyn: en de wreedheid der straffen zal aanleiding tot strafloosheid geven.

Het geene ik hier voornamentlyk beöog is eene opmerking, die, by gebrek van aandacht, en uit eene al te groote vooringemenendheid voor onze eigen gebruiken, door weinige menschen gemaakt word. Waarom zyn de posten van *rustbewaarder* en van *Advocaat van den Fiscus* by ons op een hoofd gehoopt? Het is, dat weet ik, afkomstig van de oude Graaflyke regeering; maar indien het een gebrek is zo is die oorsprong niet genoegzaam om het te rechtvaardigen. 't Geen in d'eene tyd om zekere omstandigheden nuttig is, kan in andere en verschillende tyden zeer nadeelig wezen. By de Franschen, by voorbeeld, zyn een *Lieutenant de police* en een *Procureur du Roi* twee onderscheide personen. In Engeland worden (gelyk ik het reeds heb aangehaald) de delicten door de particulieren vervolgd,

terwyl de publike rust en veiligheid door het gevangen nemen dier genen die bestaan durven dezelve te stooren, door daar toe gestelde lieden worden bewaakt. Het is overtollig andere volkeren aan te haalen. *Omissis auctoritatibus ipsâ re & ratione exquire-re possumus veritatem* gelyk CICERO *pro Lege maniliâ* wel eer zeide. Waarom zoude een mensch die twee bewuste bedieningen niet kunnen waarnemen....? Zie hier myne redenen! Niemand is 'er aan wien de invloed die de Baillieuwen op de Rechtbanken gemeenlyk hebben onbekent is: cenige banken kan men tot eene zekere graad uitzonderen, maar die maaken ongelukkig de menigte niet uit. De groote Rechtsyveraarder Profesfer VOET heeft het en meer anderen met hem hebben het voor lang aangemerkt (a): de Baillieuw die Party is, en in de crimineeale Ordonnantie zelfs zo genoemd word, is niettegenstaande dat in zommige banken mogelyk wel de ziel van de rechtsple-

(a) *Prætores hodiernos in nonnullis etiam locis esse collegii judicum quasi — directores in aperto est. VOET ad tit. D. de Officio Prætorum §. 8.*

pleging: hy leid daar de Rechters, om zo te spreek, zo hy wil. Een Baillieuw is een mensch: als zulks heeft hy vyanden, en amptshalven maakt hy 'er nog ontelleyke by: hy heeft de physique magt in handen om wie hy wil in hegtenis te neemen: zal hy dan wel meester genoeg zyn van zyne driften, om, verzekerd van den uitflag van de Rechtspleging, zyn vyand niet te quellen? om onder den dekmantel van 't recht zyne eigen wraak niet te oeffenen? Heeft hy uit eene al te groote yver voor 't gemeen welzyn, de paalen van zyn magt te buiten ge- gaan.... is de gevangen een man, die in staat is om hem zyne onwettige stap zuur te vergelden... zal hy dan gebruik maaken van zyn magt op den Rechtbank of zal hy het niet doen...? Ik wensch dat niemand deze vraagen beantwoorde dan die 't menschelyke hart kennen, of die de ondervinding raadpleegen willen.

Ik betuig gaerne geene eene gegronde reden te kunnen ontdekken, waarom een Baillieuw of Hoofd-Officier deze twee posten, die ik liever gesplist zag, te gelyk bekleeden

den zoude. Dat by die vereeniging gevaar is, heb ik aangetoond: en goed kan 'er by mogelykheid niet uit voortkomen. Meer is 'er immers niet nodig om die ophooping af te keuren. Waarom zouden wy ook niet een man hebben, die bevel over de dienaars der Justitie voeren en generaalyk dat gedeelte van het tegenwoordig Baillieuw's-ampt, dat de gemeene rust en veiligheid betreft, waarneemen zoude, waar tegen het vervolgen van de crimineele procesfen, zo ordinair als extraordinair, uit naam, gelyk nu, van de Hooge Overheid aan een ander zoude aanbevolen zyn? Daar tegen konde men de crimineelen mede een voorspraak geeven, die, even gelyk den Advocaat der Fiscus, tegen hem de Rechters, 't geen tot zyne ontlastinge dienen konde, zoude fuggereeren: alles zonder figuur van proces. Men kan immers niet te veel ligt hebben. Dit zoude eene eenvoudige en ligte verandering zyn, waar door niet weinige gebreken zouden verholpen worden. Men behoefde daarom nog onze geheele crimineele rechten niet te vernieuwen. 't Geen den Rechter

zou-

zoude kunnen ontglippen tot verſchooning der gevangen of abſente beklagden zoude hem aan de hand gegeven worden. Was een gevangen kwaalyk aangetast of behandeld: dat al wederom zoude hem onder 't oog worden gebragt: en zo met andere zaaken meer.

Ik zal hier mede de goedkeuring van etlyke menſchen waarſchynlyk niet wegdraagen (a). Niemand ziet zyn magt gaerne verminderen. Niet dat ik aan wie het zy eenig onrechtmatig oogmerk wil toefchryven, zulks is verre van my; maar ik heb den menſch een weinig nagegaan, en bevonden met JUVENALIS dat zelfs

*Qui nolunt occidere quemquam,
Poſſe volunt (b).*

(a) Ik zonder die uit die edelmoedig denken.

(b) Sat. X. §. 96.

C A P. VIII.

Van Daagingen in persoon, Apprehensien, Slakingen en van Gevankenisfen.

Het is nodig in eene welgestelde regeering, dat de misdaden gestraft worden; om tot dit einde te geraaken, dient men den beschuldigten wel in verzekering te neemen: anders zouden de kwaaddoenders alle straffen boven eene ballingschap kunnen ontgaan. Het ongelukkigste is, dat die verzekering van den persoon van die geene, die verdagt is, de wettelyke waarmaaking, niet dan door een regulier proces mogelyk, noodwendig moet vooraf gaan, en dus onschuldigen kan te beurt vallen. Dat is een gebrek dat onoverwinnelyk is. Menschelyke instellingen kunnen niet volmaakt zyn; maar men moet daarom evenwel die volmaaktheid zo veel doenlyk betragten. Om die reden behoorde een ontslage gevangen met geen infamie getekend te wezen, en met één woord tot het oogenblik van zyne verwy-

wyzyng behoorde hy in alle deelen als onschuldig te worden aangemerkt en behandeld. Maar nadien de vlak, die men in de kerkers krygt, zig in de opinien van de gemeente niet ligt uitwischt, hebben alle Rechten zekere graaden van waarschynlykheid bepaald, welke, indien die daar zyn, den Rechter magtigen om den verdagten de mogelijkheid te beneemen van door de vlugt een vonnis te verydelen. Onze wetten hebben ook daar in voorzien (a). Niemand mag gedaagd worden om in persoon te compareeren, dat is, als hy niet kan by Procureur occupeeren, noch mag geapprehendeerd worden, dan wanneer een van deze drie gevallen plaats heeft. 1) Als de beschul-

(a) Art. 30 en 50 van de *Crimineele Ordonnantie* en Art. 2 en 4 van *den styl van Procederen in crimineele zaken*. adde Art. 19. *Instr. voor den Hove van Holland*. *Neminem (in) Judicio exhibendum esse præcipimus, nisi decus exhibitione iudex pronunciaverit* zeggen de Wetgevers in de *l. 3. Cod. de exhib & transmit. reis*. Het is byzonder dat men gemeenlyk het goede van een systema verwerpt en het ergste aanneemt. Deze wet, indien die overal by ons kragt had, zoude een bolwerk voor onze vryheden zyn.

schuldigde op de daad betrapt word. 2) Op decreet van den Rechter na genome informatiën. 3) Wanneer iemand zig beschuldiger en party steld. Dit laatste is uit de beschreeve Rechten gehaald (*a*). Men weet dat by de Romeinen, den beschuldiger van valsche betigting overtuigd, de zelfde straf ontving, die op de misdaad, dewelke hy den beklagde had aangetygd, bepaald was. Treffelyke wet! — noch liet men niet een iegelyk, zonder onderscheid, als beschuldiger toe (*b*).

Onze wetten maaken eenige uitzondering

(*a*) Art. 2. *Styl van Procedeeren &c.*

(*b*) PIETER BORT, die juist de zagstte criminalist niet is, decideert vol uit, tit. IV. *van crim. zaaken.* n. 19, 20, 21 & 22. dat by ons maar eene manier van beschuldigen is, te weeten van officie weegen. Van alle de Auteurs die hy bybrengt is GROENEWEGEN alleen geen uitheemsche Schryver; deze 't is waar is van 't zelfde gevoelen, maar beroept zig op de autoriteit van HUGO DE GROOT, die zyn systema op de door hem aangehaalde plaats zelve omverwerpt (*L. III. c. 33. §. 3. n. 7.*) 't vervolg van de straffen over misdaden, leert deze Rechtsgeleerde, komt eigentlyk en voornamentlyk de Graefflyke Ampt-luyden toe, maar andere die hy daar opteld kunnen ook klagte doen, dat is zig party stellen. ANTHONIUS MATTHÆUS in zyn *Commentaire over het 48^e Boek, tit. 20 der Pandecten C. II. n. 2.* haalt dezelfde passagie van DE GROOT aan om te betoogen dat by ons private beschuldigingen geoorloofd zyn,

ring aan deze dispositie. Een Officier kan iemand niet op de daad bevonden, buiten decreet en zonder geformeerde partye aantasten *in zekere speciale saaken, gelykerwys als deselye Vagebonden en Landloopers waren, daar merklyke perykel soude wesen van der vlugt, ende daar 't feyt te seer grieflyk ende afgrystlyk soude wesen, ende dat de saake by den Officier wel klaarlyken bevonden ware; in welken gevalle, zal onsen Officier binnen vier-en-twintig uren na de apprehensie, den Rechters daar van advertteeren, midsgaders van der oorsaake van dien, en hoe hem daar af blykt &c.* De vraag is nu, moeten alle die opgetelde vereischtens saemenloopen wil een Officier de magt hebben om *propria auctoritate*, iemand op suspicie aan te tasten....? of zal een

zyn, maar hy haalt ook wetten aan, hy beredeneert en bewyst. Ik voor my ben zo verre van de ingezetenen het recht om zig zelve partyen te stellen te ontnemen, dat ik liever zag dat 'er geene andere beschuldigers waren, het zoude veele mogelyk losse accusatien voorkomen. Dog zie denzelfden BORT op de aangehaalde titul en hoofddeel, n. 39 a 38.

een derzelve genoeg zyn...? Pleegt men de Heeren Rechtsgeleerden raad? die (ten minsten voor zo verre ik ze heb nae gegaan) zullen alle het laatste decideeren. Ik voor my, men verschoone myne vermetelheid! neem de vryheid om van een ander gevoelen te zyn, en te denken dat, een Officier zig van de exceptie door de wet gemaakt niet kan bedienen, ten zy alle de requisiten aldaar vermeldt in een en het zelfde geval te saamen loopen. Om den in de rechten ongeoeffenden lezer door gene lange uitweiding te verveelen, en teffens myn gevoelen te rechtvaardigen, heb ik myne redenen in eene nota (a) bevat.

Maar

(a) 1.) Na dat de Wetgever alle de vereischens heeft opgeteld, vervolgt hy in deze woorden **IN WELKEN GEVALLE &c.** in 't enkelvoudige daar by hy zig tot alle die vereischens refereert en dus van hen *alle een geval* maakt, zonder deze uitlegging had de Wetgever tegen de Spraak-konst gezondigt. 2.) Nae de aantastinge moet de Officier kennis geven van de oorzaak daar van (waar door ik versta, dat hy het had gedaan om dat het delict zwaar was, om dat daar *periculum in mora* was &c.) *en hoe hem daar af blykt* dat is, welke bewyzen of zekerheid hy daar van heeft. De Wet zelve voegt dus by de overtuiging van den Baillieuw nog andere omstandigheden, dewyl zy wil dat hy

Maar wanneer zal een Officier eigener gezag eenen verdagten mogen dagvaarden...?
daar

hy daar verslag van doe aan den Rechter. Deze overtuiging of zekerheid by zig zelve is dus niet genoegzaam om hem tot eene aantastinge te magtigen. 3) Koning PHILIPPUS, de gevallen optellende wanneer een verdagte zal mogen worden geapprehendeert, drukt zig met de uiterste klaarheid uit; eerst zegt hy, dat zal geen plaats hebben kunnen, *'t en zy in gevalle van een van de drie stukken ende feyten hier na volgende*: nae derzelver getal bepaald te hebben, teld hy ze afzonderlyk op, en houd ze onderscheiden door de tussevoeginge van het coppelwoord OF: maar in de periode die wy hier behandelen is 'er niets dergelyks, niets dat ons kan bewegen om deszelfs leden onderscheidentlyk en in eenen disjunctiven zin aan te nemen. Een bewys dat de Wetgever, auteur der beide perioden en in 't zelfde Articul bevat, het in de eene heeft gewilt en niet in de andere. Wel verre daarvan daan, de coppelwoorden EN, waar mede de verscheiden leden der laatste periode aan een geschaakelt zyn, duiden aan, volgens derzelver daaglyks gebruik en natuurlyken zin, dat alle die leden in eene copulative zin moeten aangenomen worden. 4) Men kan ook nog uit de uitlegging die ik bespreeke eene menigte absurditeiten afleiden, die dus de ongerymdheid daarvan aantoonen. Want gesteld dat ieder dier vereischtens op zig zelve genoegzaam was om den Baillieuw de magt te geven van de wet te buiten te gaan, dan kan een Baillieuw, als een ligte misdaad is begaan, alle de vagabonden waar op maar eenige suspicie kan vallen aantasten: is het fait *te zeer afsgryslyk?* dan kan hy bynae alle de ingezetenen van zyn Jurisdicte apprehendeeren &c. hoeveel crimineelen maakt eene misdaad niet! 5) Men moet altyd

E

een

daar van vind ik nergens iets bepaald. In de exceptie word alleen van apprehensien gesproo-

een wet uitleggen zo dat derzelver dispositie kan werken: nu is het zeker dat de in het eerste gedeelte van het bewuste 50 Art. bevatte generaale bepaling nimmer te pas kan komen, als men aan de in onze periode begreepen uitzondering den zin laat die de commentateurs daar aan geven; om dat 'er geen geval plaats kan hebben die niet onder die exceptiën zouden komen: deze interpretatie is dus gebrek-
kig. Maar de absurditeit van dezelve stygt ten hoogsten top, en blykt allerduidelykst, als men bemerkt, dat die exceptiën verder in etlyke gevallen gaan als de regul zelve, en aan den Baillieuw een magt geven, die de wet aan den Rechter weigert: 't een en ander staar my te bewyzen. Welke delicten zyn 'er, die een straf boven het bannissement vereischen (want zo zwaar moeten zy wezen om eene apprehensie nodig en wettig te maaken) waar van men niet kan zeggen, of dat dezelve grieftlyk zyn, of den Officier klaar voorkomen, of dat de daders ongezeze lieden zyn, of eindelyk dat zy suspect zyn van te zullen vlugten, indien zy vernamen dat men hen verdagt hield en zoude willen in rechten vervolgen? Maar gaa ik te ver als ik zeg, dat de aangenome uitlegging van de bewuste passagie, meer magt nopende de apprehensien geeft aan een Baillieuw, een enkel man en Party, dan aan den Rechter, die uit veele personen bestaat, en van zyn aart onzydig is? Deze kan geene provisioneele apprehensie verleenen, dan naa *behoorlyke informatie* en bevinding dat daar *ten minsten halve preuve oft groote en vehemente suspicie* van zy. (Art. 30. *Crim. ordonn.*) Maar de Officier behoeft zig niet behoorlyk te informeeren: aan hem, schoon party, word de magt

ſprooken, van de perſoneele dagvaardingen word niets gerept: ergo blyven deze onder het verband van de regel: dat ſchynt van zelve te vloeijen. En daar uit trek ik dit gevolg, dat, indien de wet de magt van een Officier omtrent de citatien in perſoon zo naauw bepaald, het niet is te veronderſtellen, dat zy die magt zo ver zoude willen uitgebreid hebben in het perſoneelyk aantasten, waar door een beſchuldigde veel meer leed en kwelling word aangedaan. Men voege dit argument by myne andere in de aantekening gemaakt!

Nu laat ik aan die van myne Lezeren over, die ondervinding hebben om te oordee-

gegeven zyn wederparty met gevankenis te kwellen: aan hem ſchoon *een* mensch en met 't geen de franſchen *esprit de charge* noemen doorgaande ſterk bezielt, word toevertrouwt te bepaalen, of het waarfchyulyk is dat *Titius* die daad heeft gepleegd: hy heeft zig aan geen graad van *pro-* babiliteit, zo als den Rechter is opgelegd, te houden: als hem daar maar *af blykt* dan is zyne apprehenſie rechtmattig. Welke abſurditeit...! het is even zo gelegen met de andere uitzonderingen ieder op haar zelve genomen. Dog ik heb reeds genoeg gezegd.

deelen, of het gedrag van de Officieren altyd de vergelyking met de wet heeft kunnen lyden; niet volgens de uitlegging die ik daar van geeve, dat durve ik vrymoedig met neen beantwoorden, nemaar zo als de Criminalisten dezelve interpreteeren? Is 'er nooit iemand zonder kennis van den Rechter gevat, tegens denwelken den Officier minder als by halve preuve bleek...? De ondervinding spreekte! Ik zwyg omtrent 't geen geschied mag zyn, want dat kan een ieder leeren. Maar Neêrlanders! uw recht zal niets my doen verzwynen; zo dikmaals het geschied is, zo dikmaals zyn uwe heilige wetten geschonden, en is uwe vryheid, uwe zo duurgekogte vryheid te kort gedaan (a).

De

(a) Zie DAMHOUDER *Praxis Rerum criminalium* Cap. XVI. n. 8. die zig hierop aldus uitlaat: *Officiarius judicialis qui aliquem legalem legeve dignumprehendit proprio arbitrio, quovis tempore, nullâ urgente causâ sive (ut vulgo dicitur) ex vento, capto haud mediocrem facit injuriam, imo ignominiam irretractabilem teste Baldo in l... nec non Fasone multa allegante in l... atque eâ de causâ punitioni subjacet nequaquam mediocri, etiamsi hujus infelicissimi ævi nonnulli arrogantes Officarii, contra rationem & æquitatem contrarium facere minime erubescant, intre-*
pi-

De stoffe leid ons natuurlyk tot 't verhandelen dezer vraage, of iemand mag worden gevankelyk genomen voor een daad, daar een geld-boete op staat? De Rechtsgeleerden zeggen ja, en zy hebben zorg gedraagen van het stilzwygen van onze landwetten daaromtrent, door de beschreeve rechten te vervullen. Onder cautie dog mag een gevangen losgelaaten worden. Ik zoude egter denken dat, volgens de principien van het Roomfche recht, een Crediteur zyn Debitteur niet mag vangen voor en al eer hy zyn fchuld heeft bewezen. Maar in 't crimi-neelen gaat men daar van af: men erkend wel, de Fiscus heeft in geval van boete maar eene civile actie, en des niettegenftaande mag hy zynivilen en onovertuigden Debitteur vatten. Dit zoude mogelyk aanleiding tot veele vexatien in zaaken van gemeene middelen kunnen geeven. Ik oordeel dat
myn

pide, sustinentes sese habere (ut practicorum oculis utar) ora aurea, & manus aureas: quasi ipsis omnia, tam jure quam injuriâ impune concessa fuerint dicere & facere.
DAMHOUDER, men lette wel, spreekt van zyn Eeuw en van zyn Land.

myn gevoelen ook plaats moeste hebben, al is eene subsidiaire lyfftraf voor den onmagtigen tot de betaaling der geldboete gesteld: en wel hier om, om dat een ieder moet gepresumceerd worden te willen en te zullen betaalen, tot hy het tegendeel door zyne weigering doe zien.

Omtrent het slaaken der gevangenen is de wet beslissend en duidelyk. Dat mag in geen geval geschieden zonder decreet van den Rechter. Daar is meer solemniteit en magt nodig, om een ingezeten een onwaardeerbaar goed, en dat hy uit de handen der natuur heeft ontfangen, te weeten zyn vryheid, wederom te geeven, dan 'er vereischt word om die hem te ontnemen,.....!

Die geslaakt word is t'onrecht gevangen. Als hy nu doorfleepen is, dan kan hy dikwyls eene vergoeding krygen, dat is, als hy door den Officier eigener gezag en wat ligtvaardig is geapprehendeerd; maar is het een onnozel en vreesagtig mensch, is het dan wel onmogelyk dat men hem te verstaan geeft, dat hy zig gelukkig moet houden dat hy los word gelaaten? En dat heet men de

onnozele beschermen! Dog zo dit by ons (gelyk ik het mag vertrouwen) geen plaats heeft, blyft egter myne remarque, die generaal is, goed voor andere Natien, daar zulks zeer in zwang gaat.

Wat de gevankenisfen zelve aanbelangt, die zyn zekerlyk maar tot bewaaring, en mogen geen straf weezen. Dat leert ons *ULPIANUS* (a). De Keizer *CONSTANTINUS* dreigt met zyne ongenade de Rechters, die anders zullen handelen (b). Koning *PHILIPPUS* repeteert de Roomfche Wetgeevers: alle onze wetten en alle de Criminalisten hebben maar één stem omtrent dit onderwerp. Dog dat die geene, die gevankenisfen by de meeste zelfs Christen volkeren hebben bezogt, getuigen hoe zy fomnige gevonden hebben. Daar zyn 'er eenige, ik erken het, die minder ysfelyk zyn: van die wil ik niet fpreeken; maar ik beöog die fchandelyke kerkers, die onderaardsche holen, waar den mensch, het beeltenis van
God,

(a) l. 8. §. 9. *D. de Panis.*

(b) l. 2. *Cod. de Exact. Tribut.*

God, vermengd word met de vuilste en afgryzendste ongediertens, die, 't is waar, dank zy aan de altoosduurende duisternisse die daar heerscht, door zyne oogen niet kunnen bespeurd worden, maar die zig door zyne andere zinnen des te beter doen bemerken. Immers ontbreekt het niet aan gevallen, dat men menschen gezien heeft, die, naa eene lange gevankenis, het gebruik van hun gezigt, 't zy voor een tyd, 't zy voor altyd verloren hebben (a). Waarom be-roofd men die ongelukkigen van het genot van een element, dat voor allen geschapen is. Onze Opperheer laat zynen Zon zo wel op de onrechtvaerdigen als op de rechtvaerdigen ryzen. En kan een mensch wel ooit zo schuldig tegen zynen evenmensch als tegen zyn Schepper worden?

(a) Gemige zy de bekende Zoon van Callas!

C A P. IX.

Van de Proceduures tegen de beschuldigde.

Een misdryf aangebragt zynde, en het officie van den Rechter daar over geïmploreerd wordende, moet deze zig na zekere aangenome manier van proceddeeren gedraagen. Laat ons die volgen en onderzoeken.

Is de beschuldigde voortvlugtig en blyft hy na drie of vier edictaale citatien nog latiteeren, dan levert zyne afweezenheid eene zodanige preuve tegen hem uit, dat, mits die maar met eenigen schyn of suspicien worde gefterkt, de absente of latiteerende gemeenlyk word gecondemneert.

By Placaet van STAATEN GENERAAL van den 3 Mey 1670 (a) is alleen aan vrouwen en mans, ouders en kinderen toegelaaten de oorzaak van de absentie van hun afweezende bloedvriend te allegeeren, maar geenzins de merites daar van te debatteeren. Een

op-

(a) *Groot Placaet Boek, Vol. III. p. 601.*

oppervlakkig Leezer zoude denken, dat men bevreesd was onschuldigen te vinden. Ik mag niet een enkel woord zeggen, om myn vader, om myn zoon, om myn bloed te verschoonen....! ô Natuur! keurt gy die wet goed (a)? Zo moet hy zig uitlaaten. Dog dat kan nooit de intentie van den Wetgever geweest zyn. Het eenige dat men te vreezen heeft, is, dat men van eene specieuse uitlegging van een wet tegen een onbedreeven Rechter zig zoude bedienen kunnen, om onverdedigde onnozelen te drukken.

Deze vraag verdient onderzocht te worden, of de vlugt van een beschuldigde van dat gewigt kan zyn, dat daar op en op zyn ongehoorzaamheid aan eene dikwyls niet ter
zy-

(a) De intentie van den Wetgever is de ordinaire processen te vermyden, die men in 's Hertogenbosch en de Meijerye trachte te introduceeren. Maar zoude men, niet-tegenstaande dit Placaet, buiten eenige litis-contestatie, in de Generaliteits Landen, niet mogen by eene deductie, uit naam van de familie, de onschuld van een absenten betoogen? Dit laat ik aan 't oordeel van erwaarener Rechtsgeleerden over.

zyner kennis komende edictaale citatie, met eenige ligte indicien geholpen, volgens bilykheid zo een vlugtend mensch, als van het geen ten zynen laste is gelegd overtuigd, definitif kan gevonnist worden? Waarom, zal men zeggen, versteekt hy zig? waarom erkend hy den door hem zelve in het contract van societeit aangeftelde Rechter niet....? Wel aan! straf hem daarvoor, dat is redelyk: hy verbreekt den band van dat contract: laat hy uit de lyst der leden van het zelve worden uitgewischt: ban hem: maar verwys hem niet ter dood, tot het vuur, tot een rad als hy terug komt. Hoor zyne defensie eer gy tot zulke uiterlykheden overgaat, en, verre van naa geene verschooningen, al komen die van buiten, te willen hooren, *ontfang* alles, de wet legt het u op (a) 't gene dat tot ontlastinge ende innocentie van den geaccuseerden blyken sal. Waarom houd men zig niet liever aan die wet, die een afweezende verbied over een misdad te verwyzen, *Absentem in criminibus damnari non debere* Di-

VUS

(a) Art. 46. Styl van Procdeeren &c.

us Trajanus Julio Frontoni rescripsit (a).

Het is bezwaarlyk die menschen te overreden, die uit een vlugt een soort van schuldbekentenis trekken: omdat het dikwerf zo bevonden is, denken zy dat het altyd zo moet zyn. Maar weet lichtgelovige! dat het ook menigmaal anders is gebleeken. Weet dat wel eens een vonnis ter goeder trouwe, en volgens het voorschrift der wetten gevelt, door de waarheid is geloochend geworden: en dat dus eene onnozele, voornamentlyk als presumptien tegen hem stryden, (en hoe ligt kan dat gebeuren?) voorzigtiger doet, wanneer

(a) *L. 5. in pr. D. de penis*, alwaar ULPIANUS alle straffen van absentes boven uiterlyk eene ballingschap ten sterkste afsaad; maar GROENEWEGEN heeft zorg gedraagen deze wet te abrogeeren: hy grond zig op het 120ste *Art.* van de *Instructie van den Hove*. Dog die spreekt maar van conclusien *tot banne en confiscatie van goeden*; welke laatste straf, men weet, zeer voorzigtig en zeer billyk, is weggenomen. Dus gaat dat *Art.* mede niet verder als ULPIANUS in de zo even aangehaalde wet. Het is opmerkenswaardig, dat men de oude Rechtsgeleerden tot strengheid (om niets meer te zeggen) gemeenlyk ziet overhellen.

neer hy zig door eene tydige vlugt beveiligd, dan indien hy zig aan een vonnis blootfelde, dat in alle Landen en by alle Rechters tegen hem uit kan vallen (a). Zulks is een noodzaaklyk gevolg van 't gebrekkige der menfchelyke inftellingen.

Dog is de verdagte in hechtenis genomen? moet de Officier van Officie - wegen zyne befchuldiging tegen hem aanleggen? aan de kant van den gedaagde kan daar tegen worden ingebracht, alwat tot zyne verontfchuldiging kan ftrekken, waar door een crimineel proces ontftaat, 't welk by ons op tweederlei manieren vervolgt word, te weeten *ordinarie* en *extraordinarie*. De eerfte, als naar het eindigen der interrogatorien, even gelyk in een gemeen civiel geding, en naa eifch en antwoord, Replicq en Duplicq, hooren van getuigen en verwifeling van ftukken, de zaak met opene deuren word bepleit, en waar van kan worden geappelleerd. De tweede wys is, wanneer

(a) Hier van daan het fpreekwoord: *Potius in aëre quam in carcere.*

neer een gevangen zig zelve (gelyk men zegt *ex carcere*) moet verdedigen: dan word hy buiten alle accés gehouden: dan tragt men door strikvraagen, door bedreigingen, ja zelfs door hulp der torture hem tot eene bekentenis van het fait te krygen, en men doet hem recht op zyne confesfie, waarvan het officie alleen kan provoceeren. Zie daar de twee by ons gebruikelyke manieren van procedeeeren in crimineele zaaken! Oordeel nu Lezer! welke de menschelykste, welke de edelmoedigste is. Maar wie zoude het gedagt hebben, de laatste is de gemeenste, ja zo ver gemeender als d'ordinaire manier, dat byna geene crimineele procesfen *extraordinarie* worden vervolgt.

Wy hebben onze gewezene dwingelanden voor deze *extraordinaire* manier van procedeeeren dank te zeggen. PHILIPPUS de tweede wil, *dat alle crimineele Procesfen extraordinaarlyken geconduyfeert ende beleid zullen worden (a)*; de Koning zondert

(a) Art. 32. Styl van Procedeeeren.

dert uit de zaaken van zeer *grootte importantien, fwarigheyd, obscuriteyt ende duisterheyd*. Welke zaaken onder die exceptie vallen, betuig ik niet wel te weeten; want wat de practyk aangaat, ik zie de allerswaarste straffen op extraordinaire proceduuren volgen. Zeker is het dat een Officier het altyd daar heen tragt te brengen, *het welk*, zegt SIMON VAN LEEUWEN, (Rechts-Geleerde) *hy in SWAARWIGTIGE SAAKEN amptshalven schuldig is te doen, soo verre hy daar toe kan komen (a)*.

Deze extraordinaire manier van procederen laat niet naa van eenige voorstanders te hebben, meest dog onder die geenen, welkers eng bepaald doorzigt hen meer bevreesd maakt voor een gering kwaad dat naby is, dan voor een veel grooter, welkers verheid hen het zelve uit het oog doet verliezen. Dit gebrek in sommige Wetgeevers heeft den dag aan veele schaedelyke wetten doen zien.

Voor

(a) In zyne *Aantekeningen op het 14 Art. van den Styl van Procedeeren &c.*

Voor eerst zegt men word hier door de korthed betragt, en het Recht word veel eenvoudiger geoeffend. Als men door de *korthed* verstaat, dat de Sententie en executie, kort op het aanleggen der zaak volgen kunnen, geloof ik het ook. Daarom verwondert het my, dat menigmaal zo veel tyd verloopt, eer sommige gevangenen gerecht worden, en *ad interim* in werkhui-zen worden geplaatst. Was het niet beter dat men de ordinaire crimineele procesfen bekorte, 't geen hier ligt geschieden kan, zy zouden kort genoeg wezen, en korter zelfs dan de extraordinaire nu zyn, indien men de Practizyns dwong van zig aan de wet te houden. Wat nu de simplicitéit van de behandeling der lyfstraffelyke zaaken aanbelangt, het goed dat daaruit voorgegeven word, is wel zo specieus als waar. MONTESQUIEU zal voor my antwoorden: *Lorsqu'un homme se rend le plus absolu, il songe d'abord à simplifier les loix, on commence dans cet Etat à être plus frappé des inconveniens particuliers que de la liberté des sujets, dont on ne soucie point*

point du tout (a). „ Als men de formaliteiten der Rechtsplegingen nagaat, dan „ vind men, zegt hy verder, de civile „ actien daar mede overlaaden, en niet „ genoeg in de crimineele. In Turkyen, „ zegt hy, is het onverschillig hoe men „ de zaaken afdoet, als 'er maar een einde „ van komt. Maar in gemaatigde Regeeringsformen, waar het hoofd van den geringsten ingezeten van hooge waarde is, „ beneemt men hem zyn eer en goed niet „ dan naa een *lang* onderzoek, en van het „ leven beroofd men hem niet, als wanneer zyn vaderland hem vervolgd, en „ dat vervolgd hem niet zonder hem alle „ mogelyke middelen van tegenweer te „ laten.” En inderdaad, de algemeene veiligheid is wel het voornaamste oogmerk van de bestraffingen: maar die algemeene veiligheid bestaat uit de saamengevoegde portien van de veiligheid van ieder onderdeel: waagt men dan een van deze laatste, werkt men immers rechtstraats tegen het

(a) *Liv. VI. c. II.*

het oogmerk aan dat men betracht (a).

Het vermyden van onkosten is ook eene reden die de criminalisten durven by brengen om de extraordinaire proceduuren te rechtvaardigen. Waar over gaat het proces....? over het leven van een met eene redelyke ziel begaafd schepfel van God..... Lezers! Menschen! ik zoude my over u schaamen, indien het nodig was dit argument te beantwoorden.

Men recht een misdadiger, zal men nog zeggen, op zyne eigen confesfie, en zekerder bewys is 'er niet. Voor eerst is het eene onwaarheid, dat men zo iemand niet dan op zyne bekentenis recht doet: als men die niet kan verkrygen, *ende men van hem niet*

(a) *Qu'on nous dise qu'il est bon qu'un seul perisse pour tous, j'admirerai cette sentence dans la bouche d'un digne & vertueux patriote qui se consacre volontairement & par devoir à la mort pour le salut de son pays: mais si l'on entend qu'il soit permis au gouvernement de sacrifier un innocent au salut de la multitude, je tiens cette maxime pour une des plus exécrables que jamais la tyrannie ait inventée, la plus fausse qu'on puisse avancer, la plus dangereuse qu'on puisse admettre, & la plus directement opposée aux loix fondamentales de la société, &c. J. J. ROUSSEAU Discours sur l'Economie politique.*

niet kan weeten nog verneemen — sal het proces gevisiteert worden om hun regt te doen ende administreeeren, soo die saake ende materie dat vereyschen sal. — 't Zy tot absolutie, slakinge, peyne extraordinaris, of andersints soo dat behooren sal (a).

Ten tweede, een beschuldigde kan blootlyk belyden de daad gepleegt te hebben, maar de imputabiliteit van die daad blykt nog niet: en hoe veele zyn 'er buiten dat nog, die hun leven moede, of door eene lankwylige gevankenis gekwelt, of door de torture gedwongen, misdaden beleden hebben, waar aan zy nimmer hadden gedagt?

Eindelyk brengt men nog by, dat een vonnis dat op een extraordinair proces volgt, niet gewezen wordt dan *ubi de facto constat*, waar het fait zeker is. Men leeze tot beantwoording wederom het zo even aangehaalde 41 Art. en 't geen ik pag. 43, 44 en 45 heb gezegt. Dog boven dien zo is dat fraaije raisonnement niet als eene *petitio principii*: want het point in quæstie is

juist

(a) *Styl van Procedeeren &c.* Art. 41.

juist dat de extraordinaire procedure niet geschikt is, om de datelykheid van het delict te onderzoeken, om te zien *num de facto constet*? En in alle geval weet men niet of den beschuldigde aan het ten zynen lasten gelegde dadig is of niet, voor dat het proces is geëindigt, en ondertusfchen procedeert men tegen hem, als of zulks reeds bewezen was.

Maar wat kwaad konde 'er uit de ordinaire procesfen voortvloeijen? dat een schuldige de straf zoude ontkomen wanneer anders als indien de bewyzen onvoldoende waaren? en waar die onvoldoende zyn, kan men niemand als schuldig verwyzen (a). Maar de Practizyns weten zo veel draaijen te vinden, dat zy de waarheid verduisteren kunnen, die Practizyns die het officie bedienen zullen het weder te regt brengen. Dan misbruikt men het woord waarheid hier niet? want, zoekt men die alleen? dan is de natuurlyke weg zo veel ligt aan beide kanten te brengen, dat niets bedekt en on-

be-

(a) pag. 45.

beproeft blyve (a). Ik heb geen groot vertrouwen in iemand, die my zegt de waarheid te zoeken, en tot dat einde zig gewillig verblind. Nu is hier aan d'eene kant een Rechtsgeleerde, die het overtuigen

(a) *J'ai entendu dire a un juge aussi éclairé qu'équitable qu'il n'étoit jamais aussi sûr de ses avis que lorsque la cause avoit été plaidée par les meilleurs avocats. La raison s'en présente d'elle-même: le juge est certain que la cause lui a été présentée dans son véritable point de vue, & l'art combattant les ressources de l'art, a développé toutes les parties du sujet, & degagé la vérité de tout ce qui pouvoit la cacher. GIN de l'Eloquence du Barreau pag. (mihi) 32.*

Ik kan niet nalaten hier nog te herhaalen, dat ik niet ongaarne zoude zien, dat den crimineelen ook een ordinair voorspraak wierde toegevoegd. En men kan tegen dezen geen *esprit de charge* of ictwés anders inbrengen, dat niet insgelyks op den *Fisci patronus* toe te passen zy. Zy zyn beide van een deeg gekneed en daar is geen reden waarom de eene eerlyker en deugdzaamer dan den anderen zoude wezen. Zeker is het dat de zaak van den beschuldigde, offchoon onnoozel door niemand kan verdedigd worden, die daar toe onbekwaamer is dan hy zelfs: zulks dat hy gemeenlyk gerechtigd zoude zyn te zeggen met *RODOGUNE* by den Toneeldichter *CORNEILLE*.

*Je me defendrai mal, l'innocence étonnée
Ne peut s'imaginer qu'elle soit soupçonnée,
Et n'ayant rien prévu d'un attentat si grand,
Qui l'en veut accuser atsemment la surprend.*

gen van misdaden tot een systema tot een konst heeft gebragt, die door een daaglyks gebruik eene verwonderlyke hebbelykheid heeft gekreegen, die zo veel ligt en zo veel raad als hy wil by vaste Advocaaten kan bekomen, die gewoon is schuldigen te vinden, die altoos niet veilig is als hy niet overwint, die alles in koelen bloede behandelt: en aan d'andere kant is het een mensch van alle raad en bystand berooft, zeer onbedreven in 't recht en in de kunst om een zaak of zyne ideën voor te draagen, door de achtbaarheid van den Rechtbank ontzet, welkers zinnen door de werking van de allersterkste indrukken de hoop en vrees van vryheid of van eene schandelyke en pynelyke dood (onzekerheid voor welke de straf in ysfelykheid nog wyken moct) geheel en al gestoord worden, die dikwyls eene voor hem voordeelige waarheid verzwylt, uit eene verkeerde vrees dat die hem schaaden zoude, en door valsch opgeven, denkende zyn zaak te verbeteren, de suspicien tegen hem versterkt. Is de vereischte gelykheid in zo een stryd in 't oog ge-

gehouden? welke van beide zal bezwyken? d'ondervinding en de reden zyn eensluidende in hunne antwoorden. Was het niet evenveel als de zaak van den beschuldigde maar konde verdedigt worden, moest zulks juist door hem zelve geschieden, en wel om die reden dat hy de allerminste daar toe bekwaam is? *quo fit, ut facile sibi persuasum habeant homines, quod in istis processibus scopus non sit ut veritas detegatur, sed ut vincat fiscus (a).*

Hoe zeer men ook zegt, dat in een extraordinair proces niet dan over de datelykheid der misdaad word gehandelt, daar is nog nooit een zaak voor een rechtbank gebragt, waar in geene quæstie over het recht gevallen is, of ten minsten behoorde gevallen te zyn. Ik zal my van de woorden van de aangehaalde disertatie van Mr. ELIAS LUZAC bedienen. „ Een beschuldiging (zegt hy) steund immers op indiciën:

(a) ELIAS LUZAC, in disert. de modo extra ordinem procedendi in causis criminalibus.

„ cien : en kunnen deze niet bedrieglyk
„ zyn zo wel ten opzigten van den persoon
„ van den beschuldigde als van de daad?
„ Ten opzigten van den beschuldigten of
„ hy het is? Omtrent de daad 1. of die
„ gepleegd is? 2. of het een delict is?
„ welk laatste uit de vergelyking van de
„ daad met de wet moet blyken : en zult
„ gy nog staande houden dat het recht hier
„ niet te pas komt? is het geene quæstie
„ van rechten of de indicien van kragt zyn
„ of niet? of zy bewyzen dat de daad is
„ begaan? of daar door blykt dat de be-
„ schuldigde die heeft gepleegt? En ge-
„ steld dat wy van alle deze zeker zyn
„ kunnen, is het geen quæstie van rech-
„ ten of de daad onder delicten behoort,
„ en onder welke? maaken het opzet (*do-*
„ *lus*), schuld (*culpa*, die drierlei is)
„ en onkunde den aart van de daad niet uit,
„ en veranderen die niet deszelfs onder-
„ scheid omstandigheden? Van deze alle
„ zal de Rechter kennen en vonnisen: dog
„ hoe zal hy oordeelen als hy niet hoort
„ wat tot ontlastinge van den beschuldig-
„ den

„ den kan bygebragt worden....? Laat deze
 „ zelve fpreeken en zig verfchoonen....
 „ hy kan niet: hy heeft nog Logica nog
 „ Rechten geleert: hy weet niet wat hy
 „ moet antwoorden dewyl hy bynaa nooit
 „ weet wat 'er eigentlyk gevraagd word (a).”
 Maar wat zal men gevoelen als men een
 der yverigfte voorftanders der extraordinaire
 proceduuren, PIETER BORT, hoort zeg-
 gen (b) dat „ dezelve extraordinarife pro-
 „ ceduyren ook dikmaels zeer fchandelyck
 „ werden misbruyckt, extraordinaris wer-
 „ dende geprocedeert in faecken die daar
 „ toe in genen deele en zyn gedifponeert,
 „ en alleen om 't gene gedaan is daar door
 „ inappellabel te maecken, ende zulks
 „ yemand zyn rechtmaetige (NB.) defen-
 „ fie te benemen, ende fyn eyge proce-
 „ duyren buyten alle recherche te houden.”
 Dit leid ons tot eene (voor my) onbe-
 grypelyke eigenfchap der extraordinaire pro-
 ceduuren. De Fiscus, als de fententie niet
 ftreng

(a) *Dictâ difertatione C. V.*

(b) *Tractaat van crimineele faaken. Tit. VII. §. 51.*

streng genoeg is, die kan appelleeren: men veronderstelt dat de Rechter wel heeft kunnen dwaalen in dier voegen dat hy te zagt zoude geweest zyn, waarom dan dit middel van herstel word toegelaaten. Maar dat een rechter of met opzet uit vyandschap &c. of ter goedertrouwe uit vooringenomenheid, onkunde of zwakheid een al te streng eind-oordeel kan vellen moet men niet mogelyk agten, want eenen hoe zeer ook door eene sententie op eene extraordinaire proceduure gevolgt bezwaart zynde beschuldigden, is *zyne rechtmaatige defensie* (gelyk BORT het noemt) ontnomen, hy kan tot geen hooger Rechter provoceren. Daar tegen, is zyn zaak *ordinario modo* geïnstrueerd en bepleit, en zyn de Rechteren wel van het voor en tegen door kundige Advocaaten in een lang pleydooy onderrecht geworden, en kan men dan natuurlijk een rechtmatig vonnis verwagten, dan mag men een beschuldigde tot aan den hoogsten Rechter appelleren. In welke onverantwoordelyke tegenstrydigheden kan het zo zwak menschelyk verstand niet vallen

len (a)! En hoe veele eeuwen en in die eeuwen hoe veele volkeren hebben zig daar aan niet schuldig gemaakt!

Het in Europa zo algemeen geheim der crimineele extraordinaire proceduuren, behaagt my ook niet. Zo myn medeburger onrechtmatig word behandelt, word ik en de geheele Maatschappy in zyn perfoon beleidigt: ik heb dus recht om te weten wat van hem word en hoe hem recht word gedaan. Rechters! zo uwe handelingen door recht, reden en verstand worden geleid, kan een toefchouwend publicq niet doen dan u loven en danken. En waarom ontroofst gy U van eene zo zuivere en voor een edelmoedig hart zo onwaardeerbare belooning?

Het laatste gebrek dat my voorkomt in onze crimineele proceduuren, en waar mede ik de aandagt myner Lezeren zal ophouden, is de Torture of Pynbank. Indien

(a) Eene Resolutie van Haar Ed. Gr. Mog. in dato 3 April 1666. door BORT *Tit. VII. van Crim. Saeken* aangehaald, dog waar op niets gevolgd is, toond dat men bereids toen de extraordinaire crimineele proceduure ook by ons als gebrekkig aanmerkte.

dien ik sterkere bewoordingen wist dan de Præsident SCHORER gebruikt, om dat monster door tyranny en onverschoonlyke onweetenheid voortgebragt, te noemen (a), ik zoude my daar van bedienen: maar woorden ontbreken my om myne gevoelens te uiten. Zal ik gelyk SCHORER vraagen of een Rechter *als een souverain gebiedt de heilige en onveranderlyke natuurwetten te verkrachten, het zoude kunnen doen zonder in de Goddelyke vierfschaar verantwoordelyk te zyn* (b). Zal ik den Rechter gelyk zeker berugt Graaf toeroepen: „weet dat 'er „pligten onschendbaarder dan de gehoor- „zaamheid zyn, en die voor alle overkom- „sten waren”? — Zal ik, my tot de Souverainen keerende, hen de woorden van PETRUS te gemoet voeren, en met dezen Apostel

(a) Myn Heer de Præsident SCHORER in zyn *vertoog over de ongerymdheid van het saamenstel onzer hedendaagsche Rechtsgeleerdheid*, geeft aan de *vervloekte Torture* den naam van een *natuur verkrachtend wangedrogt*, ten *verderve by wysen van onschuldige in de hel uitgebroeid*, en door een *cerloos Tyran uit dien heillozen zwavelkolk opgebaggert*.

(b) pag. 101 en 102.

tel zeggen, *oordeel gy, of het recht is voor Godt, U lieden meer te hooren dan Godt (a)?* Maar wie ben ik om deze taal te spreekken? kan ik die door eene Goddelyke zending ondersteunen? Een ingezeten mag klagen, mag herstel vraagen, maar hy moet de gezetten van de Overigheid eerbiedigen. Komen die met zyn gewisfen niet overeen: één weg staat hem open; hy stelle zig niet in die omstandigheden, om of d'eene of d'andere te moeten ongehoorzaamen. Maar is hy daar in: God is boven alle. Zie daar myne leer! zie daar myne gevoelens! daar van zal ik nimmer afwyken.

Eer ik van dit onderwerp en van dit werkje zelve afftappe, komt het dan in myn plan nog een woord tegen de torture te zeggen. En daar aan moet ik voldoen, schoon de groote MONTESQUIEU het onnodig oordeelde, om dat 'er zo veele en zulke kun-

(a) *Handelingen Cap. IV. vs. 19.*

De dertig Opper-Rechters by de oude Egyptenaaren waren gehouden, by derzelver aanstelling, den Koning te zweeren dat zy hem niet zouden gehoorzaamen indien hy hen eene onrechtvaardigheid bevelen mogt.

kundige handen reeds tegen hadden geschreven. Inderdaad ik bewonder my, dat naa zo veele en zulke sterke schriften, naa dat de allerbeste en zekerste leermeester, de ondervinding, zo veele eeuwen gesproken heeft, dit onnut en gevaarlyk middel om de waarheid te ontdekken, nog tegen de stemmen der natuur en der menschelykheid bestand heeft kunnen houden. Hoe veel tyd, welke kragt van reden en van voorbeelden is 'er dan nodig, om de menschen van heure dwaalingen te recht te brengen?

Maar is dit middel zo heilzaam, waarom kan het tegen geen Edelman, tegen geen Militair, tegen geen Advocaat gebruikt worden? Doen de misdryven van deze minder kwaad aan de societeit? of hebben die lieden een privilegie van meer ongestraft te mogen zondigen dan een Koopman, die de kisten van het Land met schatten zal hebben opgevuld, die meer dan eens overvloed op schaarsheid en duurte zal hebben laten volgen? Dog is 'er eenige waardigheid, die tot straffeloosheid kan gerechtigen?

Het is genoeg om de godloosheid der tor-

tu-

ture (deze uitdrukking ontglipt my ondanks) ten klaarsten te doen zien, dat het een zeer zeker, zeer wezentlyk en zeer onherstelbaar leed is, dat iemand aangedaan word voor de mogelykheid van een misdad. Dat kan niet ontkend worden. Ik heb gematigde Rechters hooren zeggen, dat zy altyd zouden daar toe overhellen, om de gelede pyn als het ware in afflag van de straf te laaten strekken, en deze na evenredigheid verminderen; maar de wet beveelt zulks niet. Zommige Rechtsgeleerden leeren het ook, maar zy zonderen de zeer groote delicten uit; in de zulken moeten zy dan denken kan men niet misdoen: alles is daar aan geoorloofd. Gruwelyke stellingen! Maar wat zal men doen als de gepynigde onschuldig bevonden word? Herstel hem dan in zyn vorige staat, zo gy kunt, gy, die hem het gebruik van zyne leden zo roekeloos zult hebben doen verliezen! Denk eene vergoeding uit voor het leed, dat hy zal hebben ondergaan. Maar hier bepaald zig uwe magt.

Was de Torture of Pynbank een middel om de waarheid te ontdekken, men zoude

nog

nog iets daar voor kunnen zeggen; het blyft niettegenstaande altyd te verwerpen, om dat het oneindig meer kwaad dan goed voortbrengh. Maar wel verre van zodanig een middel te zyn, zo beneemt het by alle gevallen alle geloofwaardigheid aan eene bekentenis, om deze zeer eenvoudige reden, dat een Rechter by geen mogelykheid kan weten, als hy eens de torture heeft gebruikt, of daar mede een gevangen gedreigd, of hy de confessie aan de pyn of wel aan de waarheid verschuldigd is. Antwoord my! zoud gy iemand condemneeren tot betaaling van eene somme gelds, die hy door de pyn bekend zoude hebben schuldig te zyn? Immers neen; en gy vonnist hem ter dood op zulke eene bekentenis! Het is eene kindcragtige solutie te zeggen dat een gepynigde zyne bekentenis buiten pyn en banden gestand doet: want hy is altyd in de handen en magt van die hem pynigd; en trekt hy zyn woord in, zo word hy andermaal ter pynbank gelegd, te meer, zeggen de *Rechtsgeleerden*, dat de indicien met de confessie bezwaard zyn, tot dat hem de lust wel overgaat om
door

door herroepingen zyn leven, dat hem een last is geworden, te behouden en de waarheid te verheerlyken. Ziet gy niet, verblinde menschen! dat die ongelukkige, die getortureerd word, enkel en alleen bekend, om dat de dood hem draaglyker voorkomt dan die uitgezogte pynigingen, waar mede hy afgemat word? tusfchen twee kwaaden en in de noodzaakelykheid van een keus te doen gesteld, kiest hy dat geen, dat hem het ligfte toefchynt. Hy kan niet anders doen. Waarom ontkend hy? zal men zeggen. — Waarom heeft onze Schepper aan alle fchepfelen een onweêrftaanbaar instinct gegeven, die hun alles doet aangrypen, dat tot hun behoud kan ftrekken? en gy tegelyk wreed en onweetend wezen! zult gy het werk van uwen Schepper berispen? Groote God, God van goedertierenheid, flaat uw oog op uwe fchepzelen! aanschouw eene crimineele procedure, die fchier ons geheel wereld-deel drukt, waar in de straf van een misdaad minder ysfelyk en zagter is dan de wys, op welke de fchuld of onfchuld word onderzocht! en zo de tyd gekomen is,

G

breng

breng in de harten van de Magten der Wereld het Menschdom van deze plaag te verlossen!

De torture mag niet gebruikt worden, dan in gevolgen van eene provifioneele fententie van den Rechter. Van alle provifioneele fententien by eene definitive, dat is, by eind-oordeel, niet herftelbaar mag een gecomdemneerde appelleeren: hoe doet men dan om de beschuldigde dit natuurlyk, dit eenig middel te beneemen? — Een vermaard Criminalist zal het u leeren: „VOOR-
 „ ZIGTIGE Regters als fy iemand in foda-
 „ nige faken willen pynigen, en bedenken
 „ hebben dat haar handen by eenig middel
 „ van appel mogten werden gefloten, ge-
 „ ven de ordonnantie van het pynigen niet
 „ openbaarlyk, maar buyten weten van den
 „ beschuldigde, en doen niet eerder ken-
 „ nis daar van, voor dat hy op de pynbank
 „ gebragt en gelegd werd, en gaan voort
 „ met hare faken eer datter eenig verbod
 „ komt (a)”. Ik heb ook wel, wanneer
 ik

(a) SIMON VAN LERUWEN *Proces crimineel*, III.
 Deel, §. 17.

ik eenig wild najaagde , de *voorzigtigheid* gehad van het onschuldig beest alle middelen te beneemen van myn geweld te ontkomen. Maar zal men in de Recht-banken de taal van de bosfchen en wildernisfen voeren? — Is dan een crimineel proces een jagt-party? —

Als men alle vooroordeelen en alle agtbaarheid voor oude gewoontens aan eene zyde zettende, de torture in zyn wezentlyk ligt beschouwd, is het onmogelyk dat men geen affchuwe daar van gevoele. Maar even daarom verwondert het my, dat het loffelyk voorbeeld van menschlievenheid, dat eenige noordsche Volkeren ons geeven, door de meer zuidelyke Europeërs niet word aangenomen. Wat kan de reden zyn van zo eene algemeene onopmerkzaamheid door de geheele, zo men die noemd, gecivilifeerde wereld? Niet dan dat die gene, die het meest door deze dwaalingen lyden, gene andere verdediging op deze aarde hebben dan hunne klagten en hunne traanen, en dat die gene, die dezelve zouden moeten herstellen tegen die onheilen door hun

ligt, middelen of stand zig beveiligd oordeelen. Het is die strafbaare ongevoeligheid, waar uit ik deze gaerne zoude willen doen ontwaaken, indien myne zwakke klanken tot aan hen konden doordringen. O gy! die eene ligte pyn zo ongeduldig maakt, oordeel uit de yver, met welke gy op het zachte dons uitgestrekt, uw eigen konst en de hulp van een talryk gevolg aanwend, om u geneezing of verligting van uw smarten te verschaffen: oordeel, zeg ik, daar uit van 't geen een mensch lyden moet, die getortureerd word, op welkers lichaam men alles uitput, wat die helse konst van uitgezogte en wreede pynigingen heeft, waar in niet zeldzaam de eerbaarheid word uit het oog verlooren, en aan wien men ten minsten voor dien tyd alle hulp, alle verzagting weigert, die zelfs hem naderhand in zyn donker en akelig verblyf maar zeer spaarzaam worden toegediend; en dat alles om hem een woord te ontwringen, 't welk, als het hem, door de pyn overwonnen, ontglipt, hem het leven zal kosten.....

*Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar genus (a).*

Laat uw verbeeldingskragt eens werken! stel u eens in de plaats van die rampzaligen en dikwyls onschuldige lyders! pas eens eene van die schandelyke instrumenten aan uwe tedere leden! en zo de ideën, die in u op zullen komen, u niet doen yzen, het is voor u niet dat ik schryve; gy zyt den naam van mensch onwaardig; gy hebt van dat edel wezen alleen de gedaante, het vuile en het aardfche; die edele gevoelens, die ons in het leed van onze medefchepselen doen deelen, die onze waardfte eigenschap zyn, die ons tot een mensch maaken, ontbreeken u. Maar gy! gy! die de klagten van het lydend menschdom weet te hooren, die wat meer is dezelve wilt beantwoorden, wanncer zult gy ons van dat schandelyk overblyfzel van een haatelyk juk verlossen? Bloedige oorlogen, onnavolgelyke heldendaaden, maar boven al de zegen van den
Al-

(a) HORATIUS *Epod. Ode VII.*

Allerhoogsten hebben ons uit de ketenen der flaverny gerukt.

*Sed nova pestis adest : cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisque potest, pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omneis pascitur
artus (a).*

Even gelyk de Held Hercules van een innerlyk vuur door het verraderlyk kleed van de verlaatene Dejanira ontstooken, verteerd is, zo kermen wy heden nog over dit noodlottig geschenk der Spaansche Dwinglanden. Maar dag aan dag word de Wereld verligter, de toeneemende kennissen, gelyk de ryzende Zon de nevelen verjaagd, verdryven de duisternissen der onweetenheid en met die de daar door uitgebroeide wreedheid en onmenschelykheid. Men begint den mensch, zyne waarde en zyne Rechten te leeren kennen. En ik verblyde my, en met my de geheele wereld, als wy een om zyne menschlievendheid vermaard Vorst aan een ander gekroond hoofd (b) hooren zyn verwonde-

(a) OVIDII *Metamorph. Lib. IX.*

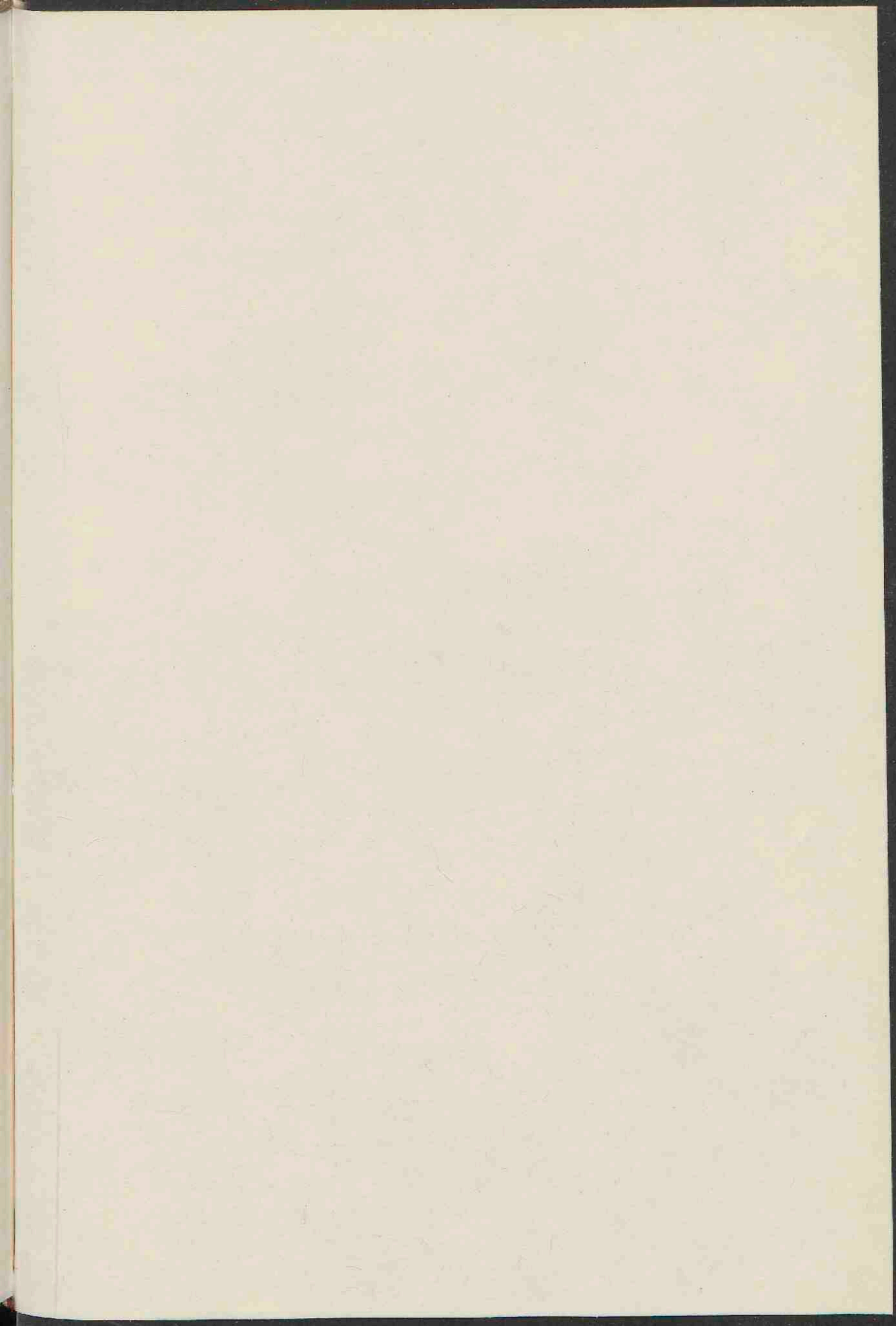
(b) Gesprek tuschen den Keizer en den Koning van Frank-

dering betuigen, „dat men van de pynbank „ nog gebruik maakt, en zeggen, dat voor hem „ hy ze, even gelyk Rusland en Zweeden, „ in alle zyne Erflanden afgeschapt heeft, „ en zig verzekerd hield, dat men zulks „ eerlang door geheel Europa zoude doen”. De Hemel geeve dat deze voorzegging waar moge gemaakt worden! Ik zie die dagen nog te gemoet, wanneer een meer verligt naekomelingschap ons van verblindheid zal beschuldigen, en de menigte slagtoffers, die wy door onze doodvonnissen en onze proceduures aan het Recht zullen hebben opgeofferd, met traanen zal beweenen; gelyk wy nu onze voorouders en de nog in duisterheid wandelende volkeren berispen over het menschenbloed, dat zy als een aangenaam offer voor hunne goden hebben vergoten. Zy wisten toen niet hoe men het Opperwezen moet eeren, en wy heden nog niet hoe men Rechtvaardigheid moet bevorderen.

Frankryk over zekeren getortureerde en geëxecuteerde, verhaalt in de Rotterdamfche Courant van den 17den Mey van dit Jaar 1777.

E I N D E.

C 48940 - I

Qna 671 ex 1

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1156 1945

